

ROMAN

No 24

SISU:

Luise Westkirch: Tuli soos.
Ada Christen: Küsimused.
Peter Rosegger: Ometi!
Iwan Wasow: Tuleb ta tagasi?
A. Weiss v Ruckteschell: Kodulinn.
Otto Anthes: Lahutatud.
Ernst Falken: Maailma kuningas.
Ingeborg Slick: Lillede ime.
P. Grünfeldt: Jõuluks.
Ernst v. Csala: Hispaania wiisakus.
Multatuli: Impresaario.
Mõtted.
Hugh Conway: Warjust walgusele.
Lühikesed lood.

Jõulunumber.

**KIRJASTUS-OSAÜHISUS "ARENK"
TALLINN, 1926. A. V. AASTAKÄIK**

Kaunim kingitus

kas pühadeks wõi mõneks
teiseks juhuseks on hea

Grammofon

ja

Mänguplaadid

muusikatarwete erlärisk

Fugen Brandt

Tallinn, Pikk tän. 29.

August Kristal'i

keelpillide
töökoda

Talinnas,

Weiike Pärnu m. № 12
üle kolmekümme l. auhinna.

O. Jacobsson lõi oma Adamsoni,
Kes kujutab ka meie iseloomu jooni.
See Adamson me maal nüüd sõitmas ringi
Ja kaubareisil kulutumas kingi.
On lahkeid sõnu, tänu õeldud temale,
Kus kirjamargi-teed ta viinud pere-emale
Ta volitaja firma nimi nii:

James Lundberg & Kompanii
Göteborgi linnas, Rootsimaal,
Kust seda teed ta saadab meile igal aal.

"Ostke oma elektri tarbeasjad:

triikraud, armatuurid,

:-: pirnid j.n.e. ainult :-:

„MERCADO' st“.

Igal ostjal võimalus

kümmetuhat marka

(10 000 marka)

wõita puhtas rahas.

Lähemaid teateid „Mercado'st,“

Müüriwahe nr. 16, Laenuwanga

majas.

„RAHWALEHT“ uuel teel.

„Rahwaleht“ ei seisa ühegi erakonna teenistuses. Ta võib tött ütelda igaihele suu sisse, tuues päewawalgele kõigi seltskonnakihtide warjuküljed.

„Rahwaleht“ ilmub kolm korda nädalas (teisipäew, neljapäew ja laupäew). Ta on ajaleht neile, kel aega või raha ei jätku päewalehtede lugemiseks. Kõik, mis ilmas sünnib huwitawat ja põnewat, peegeldub „Rahwalehes“ sõnas ja pildis.

„Rahwaleht“ on nüüd täienenud uute wärskete jõudude pooldest. Sisus kui ka wälimuses tahab toimetus anda „Rahwalehele“ tüsedamat ilmet, erilist rõhku pannes päewauudistele — niihästi wälis- kui ka kodumaistele — ning kohalikkudele sõnumitele. Kuna „Rahwaleht“ ilmub warem teistest, siis saab ta wärsked uudised ära tuua esimesena, enne õhtuseid päewalehti. Endiselt toob „Rahwaleht“ ka kohtusõnumeid, mis kui elupeegel, on laialdast lugejaskonda alati huwitanud.

„Rahwalehes“ leiab lugeja kõik, mis ta seni asjata teistest lehtedest on otsinud. Igawatel targutustel pole „Rahwalehes“ ruumi. Tema romaanid ja jutud on alati kaasakiskuvad ja põnewad.

Nüüdsest peale ilmub „Rahwalehes“ ühel ajal kaks põnewat romaani, kõrwuti ühises joonealus. Romaaniosa võib igast numbrist wäljalõigates kokku kõita. Lugejaid, kes järjekindlalt romaanid wälja lõiganud, saawad neist omaette ilusa raamatu.

„Rahwaleht“ toob tulusaid näpunäiteid majapidamises; igas numbris oma naljanurk. „Rahwalehes“ ilmuwad ka huwitawat kirjeldused meie minewikust, sada aastat tagasi.

Ühtlasi püüab „Rahwaleht“ igas numbris tuua kümmekond pilti — päewasündmuse nende kaudu rohkem selgemal kujul esitades. Kohalikkude sündmuste pildistamiseks on ametis oma alaline päewapiltnik.

„Rahwalehe“ toimetus ja talitus asuwad

Tallinnas, Suur Karja tänaw nr. 2. Telef. 2-81.

„Rahwaleht“ maksab postiga koju kätte saates 180 mrk. weerandaastas, 60 mrk. kuus. Tellimiseraha võib ka postmarkides saata. Tellimisi wõtawad vastu kõik postiasutused ja teised lehtede tellimiste wastuwõtjad. Loodame, et „Rahwaleht“ Teile alaliseks sõbraks jääb.

„Rahwalehe“ toimetus ja talitus.

„EESTI NAINE“

kaasanne

„Wäikeste sõber“

Sisulises osas käsitletakse kõiki naise ellu puutuwaid küsimusi. Praktilises osas ilmuwad moed, muustrid, tubade sisseseaded ja wastawad kirjutused. Praktilise osaga kaasas on mustri ja lõikeleht ning kangakudumise kirjad ja seletused.

1 detš 1927 a. loositakse 1927 a. aastatellijate wahel wälja õmblusmasin.

Tellimise hind kõikide kaasannetega on 460 mrk. aastas

„ „ „Wäikeste Sõbrata“ 400 „ „

Üksik number 40 mrk.

Tellimisi wõtawad vastu kõik postkontorid, suurem osa raamatukauplusi ja usaldusmehed. Võib ka otse talitusest tellida.

Tartus, Jakobi tän. nr. 12. Telef. 9-99.

Kantselei awatud kella 8— $\frac{1}{2}$ 3.

Wiulimeister

A. Pudel

Maneeshi tän. 6-7.

Parandab kõiksugu keel-
pille, nagu: wiuleid, tsello-
sid ja kontrabasse. Poog-
natele jöhwide pealetõmba-
mine 150 margast alates.

Töö headuse eest wastutus.

Hinnad odawad.

Eesti Spordi Tarbenõude
Osühisus

„ESTO”

TALLINN,

Pikk tän. 47, Tel. 10-02.

Soovitab talispordi hooajaks:

**Soome suuske,
Soome tõukekelke,**

Liuraudu,

Jääpalli tarbeid

ja kõiki muid spordiabinõusid.

Rätsepaäri

MAX JOHANSON

(Peterburist).

Tallinn, Lühikejalg 6, kõnetr. 30-89

Uuemad uudised Londonist!

Kawatsedes tulla vastu igale tellijale
ajanõuete kohaselt, olen oma riidetaga-
wara täiendanud suure waliku moodsate
mustritega. Et riide tellin otseseed Inglis-
maalt, siis on hinnad minu äris väga
soodsad. Seejuures püüan panna rõhku
just riide headusele ja tellin riidet ainult
kuulsatelt Inglise firmadelt, talitades Ing-
lise wanasõna järele: „Ma ei ole nii ri-
kas, et wõiksin riidetada odawasti.“ Minu
äris töötawad ainult otsitud, wilunud töö-
jõud, milletõttu ka kõige nõudlikuma tel-
lija wõin rahuldada. Minu töö kiidab ise-
ennast, seda teab kogu Tallinn ja terve
Eesti.

Austusega

M. Johanson.

Jlus ja wäärtuslik kink

Pühiks

on „Romaan'i“ köidetud aastakäigud.

Aastakäigud 1922 ilu- ja poolnahkköites	700.—
„ 1923 „ „ „	900.—
„ 1924 „ „ „	950.—
„ 1925 „ „ „	950.—

kõitmatult iga aastakäik 200 mrk. odawam.

Aastakäigud on müügil suuremates raam-
matukauplustes (waata „Romaan“ nr. nr. 21 ja 22). Kus
neid pole — tellige otse talitusest, kust teil e raa-
matud ilma iga lisamaksuta kätte saadetakse.

„Romaan'i“ talitus.
Tallinn, Müüriwahe tänaw nr. 16.

Ajakiri

Romaan

Wiies aastakäik

1926

Toimetaja

P. Grünfeldt.

Wäljaandja :
Kirjastus-osaühisus „ARENG“

Sisu:

1 Ameerika.

- Dr. H. Halfeld, Autod Ameerikas. nr. 3.
Bret Harte, Käratsejate õnn. nr. 3.
" — " , Poker-Flati väljasaadetud. nr. 7.
Orison S. Marden, Inimese elukutsest. nr. 8.
Jack London, Hundiweri. nr. 9—10.

2. Ameerika-Saksa.

- Erwin Rosen, Cripple Creeki mees. nr. 7.
" — " , Kuidas uss wingerdas. nr. 18.
H. Lange, Hõõguwad söed. nr. 23.

3. Araabia.

- Targad sõnad. nr. 13.

4. Austria.

- Roda Roda, Anni. nr. 3.
" — " , Proua Tarnotzi. nr. 5.
" — " , Kiwine wõõras. nr. 10.
Fr. K. Ginzkey, Hambavalu-Issand. nr. 22.
R. H. Bartsch, Kohtamine Wiinis. nr. 23.
E. w. Csala, Hispaania wiisakus. nr. 23.
P. Rosegger, Ometi! nr. 24.

5. Balti-Saksa.

- A. Weiss v. Ruckteschell, Kodulinn. nr. 24.

6. Belgia

- Jacques Cezanne, Punane käsi. nr. 11.
Miquel Zamacois, Lühikesed juuksed. nr. 14.
Charles Solo, õppetund. nr. 15.
Jules Bertraut, Maadeuurija. nr. 17.

7. Bulgaaria.

- Iwan Wasow, Tuleb ta tagasi? nr. 24.

8. Daani.

- Peter Nansen, Laatsaretis. nr. 5
Karl Larsen, Jumalarahu. nr. 11.
Flemming Algreen-Ussing: Eeskujud nr. 14.
" — " , üles ja alla. nr. 15.
" — " , Hea mask. nr. 16.
" — " , Allkiri. nr. 19.
" — " , Surwe. nr. 22.
Ingeborg Sick, Lillede ime. nr. 24.

9. Eesti.

- Andres Silla, Waiksel tunnil. nr. 1.
" — " , Weel nüüdki. nr. 4.
" — " , Aitaja. nr. 7.
" — " , Päikesetõusul. nr. 12.
" — " , Ei uni tule. nr. 20.
" — " , Kuid kuidis läeb korda? nr. 22.
Keegi nimetu, Elu. nr. 19.
H. Haljaspõld, Chimay. nr. 14.
Carl Hermann, Kalapüüdja. nr. 10.
Auli, Nooruke. nr. 9.
H. Käger, Kewade tulekul. nr. 8.
P. Grünfeldt, Proloog. nr. 1.
" — " , August Kitsbergile. nr. 3.
" — " , Noorte töötus. nr. 6.
" — " , Kewadepühaks. nr. 7.
" — " , Sõsarale. nr. 10.
" — " , Elu on wõitlus. nr. 13.
" — " , Last kiigutades. nr. 15.
" — " , On ilus Eestis. nr. 15.
" — " , Mures. nr. 16.
" — " , Oma maa. nr. 17.
" — " , Merel. nr. 17.
" — " , Wabadusesõja algul. nr. 20.
" — " , Torm merel. nr. 20.
" — " , Muretunnil. nr. 23.
" — " , Jõuluks. nr. 24.
H. Rikand, Pani waikima. nr. 6.
" — " , Milline sealgi wahe. nr. 7.
" — " , Silwia. nr. 24.
Marta, Tahaksin. nr. 2.
H. Wühner, Hõowel laulab. nr. 2.
" — " , Lapsehaud. nr. 3.
" — " , Kuuwalgus. nr. 5.
" — " , Suwepäew. nr. 10.
" — " , Linapõld. nr. 14.
" — " , Jõe ääres. nr. 16.
" — " , Minu warandus. nr. 17.
" — " , Öhtupäike. nr. 19.
" — " , Öitsetuli. nr. 19.
" — " , Nasipuu. nr. 22.
" — " , Lauliku osa. nr. 22.
Joh. Umbliä, Nutwale lapsele. nr. 4.
" — " , Ma tahaks tõusta. nr. 11.
Raamatutest, nr. 4.
Ed. Wöhrmann, Ära sõitle. nr. 5.
" — " , Lasku, oh uni. nr. 8.
" — " , Seal kus mühab. nr. 9.
" — " , Nii pime kui põrgu. nr. 11.
" — " , Kaks laulu. nr. 13.
" — " , Kõrtsi unenägu. nr. 13.
" — " , Kolm laulu. nr. 18.
" — " , Põlise metsa all. nr. 23.
" — " , Sügismets. nr. 23.
" — " , Lühikesed lood. nr. 24.

10. Gruusia.

- Wanasõnad. nr. 15.

Romaani

Ilmub kaks korda kuus.

TELLIMISE HINNAD:		Toimetaja: P. GRÜNFELDT.	KUULUTUSTE HINNAD:	
Aastas (24 nr.nr.)	Mk. 750.—	Wäljaandja: K. o.-ü. „ARENG“.	1/1 lhk. M. 3500.—	1/1 lhk. M. 900.—
1/2 „ (12 nr.nr.)	„ 400.—	TALITUSE ADDRESS:	1/2 „ „ 1750.—	1/3 „ „ 450.—
1/4 „ (6 nr.nr.)	„ 225.—	Tallinn, Müüriwahe tän. nr. 16	1/3 „ „ 1200.—	1/16 „ „ 225.—
1 kuus (2 nr.nr.)	„ 80.—	(uks B Laenu-panga majas).		
Üksiknumber	„ 40.—	Telefon 12-53.		

Tellimisi wõtawad wastu kõik postkontorid, raamatukauplused ja „Romaani“ esitused.

Nr. 24 (114)

Detsember 1926

V aastakäik.

Tuli joos.

Saksa kirjaniku Luise Westkirch'i romaan.

10

Gerdt heitis oodates rohuse. Kui Nedderbrint tuli rippuwate okstega kafe alt, siis pidi ta siin kohal pöörama oma talu poole.

Minutid möödufsid.

Nüüd waitne, ühetooniline kopsumine kõrwal maanteel. See kajas kaugele waitfel ööl. Piltamisi kaswas ja paisus ta. Üksit tulija oli see.

Gerdt tõusis tasakest, astus lähema kafe tüwe kõrwale ja wahtis.

Tulija oli külawanem. Wäsinult lähenes ta, turti ja olad kõssis nagu koorma all. Nüüd tahtis ta teelt ära pöörduda.

Siis seisis Gerdt tema ees.

„Tee oma lõpuarwe Jumalaga, kui wõid, külawanem! Uru pead ja mulle nüüd andma minu rikunud elu eest ja — minu wenna elu eest!“

Nedderbrint kargas kohtubes tagasi. Kui Gerdt weel süü juures oleks kahelnud, tema ehmatusest wilitustunud nõosti nägi ta tema süü.

„Oled sa hull, Gerdt Glüber,“ kogeles Nedderbrint. „Mina ei tea midagi sinu wennast.“

„Tapstid ta ära ja upustastid ta sohju! — Nüüd pead sa surema!“

Ettenägematu hüppega külawanema kallale karates, oli Gerdt ta maha rebinud. Ta pani talle põlwe rinnale ja kahmas tal kõrist kinni. Ilmaaegu maadles Nedderbrint aastate kaupa palju taga hoitud wiha wastu, mis kättemaks-

mist nõudes nüüd wallus. Juba läks ta flmade ees kõik pimedaks.

Seal kajas kõle karjatus läbi õhu.

Wingisugune hele kuju lendas wälja kusa-gilt pimedast. Paenduwad sõrmed lahmasid kinni Gerdti klammerdawast, pigistawast kätest, maadlesid ja katsusid neid poolkägistatu kõri ümbert wallandada.

Ja Nedderbrint, uuesti elludes sest ootamatust, wiimsel hetkel tulnud abist, wõttis kõik jõu tarwitusele, et ennast surmasõuduses päästi ajada. Tema kõri libises Gerdti käte alt wälja.

Kõhemaal hetkel seisis külawanem jalul, rõgijedes, waarudes — aga ta seisis.

Wahutades kiskus Gerdt noa saapaskäärest. Kuid klammerdawad käed rippusid kõwasti ja raskesti tema pistmisjeks walmistõstetud käe küljes.

„Sa ei pea! — Ei pea! Ei pea seda tegema! — Uppi!“ kõlles Malle hääl üle soo, lindusid puudeladwust lendu ehmatades ja metsloomi wõsastilust üles äratades.

Ja siis kerkisid kõrgest rohust esile paar tõmmu warju — taterid. Tuulekiirusel jooksid nad sinna.

Kõik oli hilja. Kättemaksmine oli lühtunud.

Gerdti käsivarjs wajas maha.

„Jookse,“ kijenbas Malle külawanemale. „Jookse oma elu eest!“

Ja Nedderbrink pööras häälttegemata, jooksis tuikudes, wankudes Geshe sihttule poole, Fünfhausen'i talude hobusepeade poole, mis tähetawa sirawaltsammelilt filma paistisid. Malle tumma käenäite peale jooksis tatarid temale hääletult järele.

Gerd ja Malle seisid üksteise ees kase hõbekatuse all.

Gerd ei rääkinud. Iga närv temas wabises weel wotmatusest, arusaamatusest. Ja Malle seisis kõssis. Ta tundis Gerdi wiha äjwardawas walmimises.

Wiimaks leibis ta sõna — ainsa. Mändlikult nagu õht tuli see ta suust.

„Anna andeks!”

Gerd rääkis nüüd ka wiimaks, karedasti, waewaga.

„Miks oled sa mulle seda teinud? Sina? Just sina?! Oma igawesest õnnistusestki ma ei hoolinud nii kui omast kättetasumisest. Mis-pärast aitasid sa Nedderbrinki minu wastu, Nedderbrinki, kes tappis minu wenna ja on minugi teinud wiletsaks?!”

„Sellepärast, et sina ei saaks seesuguseks kui tema!” hüüdis Malle. „Olen teda näinud juba ammu hiilimat wana kase ümber — nii mõnigi päew — ja mõnigi õõ. Sina ei pea tundma õppima niisuguseid päewi ja õõ.”

Gerd silmitses teda kaua. Kuuwalgel nägi neiu ta filmis kardetawat läiki.

„Sa oled mulle teinud kõige pahema, mis üks inimene ial võib teisele teha. Kas sa ei kardad, et ma su siinsamas tema asemel käigistan?”

Neiu firutas oma käed paludes tema poole wälja.

„Ära tee seda, Gerd Clüver! Mitte minu pärast! Sinu enese pärast ära tee seda! — Ma tean, sa oled seda mulle tihti ütelnud, et sa mind põlgad. Tahad sa mind furnult näha, ütle ainult, ja ma lähen sinna koju. Ja ei waata kordagi tagasi. Aga sina ei pea mind mitte sinna lükkama! Ei teda, ega mind! Sina mitte! Sina oled minu pimedada elu kohale tõusnud kui üks seal neist tähtedest. Suure tule, millest Geshe Weikopp räägib, oled sa põlema süüdanud minu südames. Ja kõik mu wiha ja kõik mu tigeusus, millega mind on joobetud lapseast saadil, on minu hinjast maha langenud, sest et ma ütles tohtisin waadata sinu poole. Midagi ega kedagi teist ei armasta ma maailmas kui ainult sind! — Seda ei saa sa mulle teha olematuks!”

„Kas tead ka,” ütles Gerd, „et sa minu oled hukutanud oma teo läbi? — Nedderbrink toob politsei, kes mu tagasi wiib wangikotta.”

Neiu libises ta kõrwale meelegeitlikult põlwil.

„Ma ei wõinud teistki, Gerd Clüver! Ei wõinud! — Tuli mu südames juhataks minu sellele. Sa ei widanud nii pahaks saama kui teised! Sa ei widanud saama eluajaks õnnetuks inimeseks! — Sellele, et ma sulle walu teen, selle peale ma ei mõtelnud!”

Gerd ei wõistunud.

Et neiu oma wahelutulefuga tema tahkest oli risti läbi löönud, see haawas ta meheuhkust. Aga imetaolikul rahustawalt kõlas ta wihas neiu armastustunnistus, awalbus armastusest, mis temale näis olemat sama määratu ja põhjatu kui soo ise, kuigi ta tema olemise häwitas.

Neiu ootas tema suust kaua sõna.

Kui Gerd waitis, osutas Malle käega oma ja kase taga seiswale soole, kus soohaldjad parajasti oma hääletumatat ja ilusat tantsu tantsisid.

„Kas tahad — et lähen?”

Nüüd wõttis Gerd ta käest kinni.

„Tule koju. — Mis sellest ka järgneb, meie peame seda kandma.”

17.

Nedderbrink oli oma talu poole jooksnud, komistades ja nõtkuwail põlwil. Negajalt waatas ta taha piinlikus tundes, nagu ajaks teda keegi taga.

Aga tühi ja lage oli lai pind walgel kuu-paistel. Isegi taterid, keda ta oma segabuses kusagil oli arwanud nägewat, näisid olemat maapinnalt kadunud.

Kuid ta ei peatunud jooksmises enne, kui oma kodusillale jõudis. Seal kahmas ta löõtsutades ja puhkides sillakäsi puust kinni ning katsus hinge tagasi saada.

Must päew, päew täis luhtaminekuid! Täis apardusi! Ei mingit wastutulekut, ei mingisugust arusaamist linnaherrade juures. Ja koduteel tungis Gerd Clüver talle kallale, wirutas talle süüdistuse mõrtsukatööös näkku!

Mis teadis Gerd Clüver äkki? Mis wõis ta teada? Kellest?

Ah, see oli üks kõik. Tõestada ei wõinud temale seda igatahes keegi, mitte keegi! — Kui ta wahest ei leidnud hauda. — Ja kuidas wõis ta selle laiaast joost leida? — Tõsi küll, effituli, sootuli, mida Geshe ütles näinud olemat just seal kohal —

Külmawärin jooksis mehel üle selja. Muinasjutuna oli ta juhatawa Zumalaförme legendi wälja naernud, kes kuriteo weel aastate järele walge ette löi. Ja nüüd tõusis tulekäsi maa

jeest! Ja Gerd Clüver karjus talle süüdistuse justunult näkku! — Aga tõestada, tõestada ei saadud midagi, mitte midagi!

Nii siis pea püsti!

Ja inimestele ning saatusele raudne otsaefine vastu panna!

Kas ei olnud ta oma teed käinud pennita sulasest kuni uhte talu peremeheks, ilusa küla wanemaks? — Küll ta sammus veel nüüdki edasi. Waja ainult ennast mitte efitlada lasta.

Kindlal sammul astus ta oma maija.

Kojas tulkus Greshen. Noorem tüdruk, Klask ja Hilmer magasid juba. Toaläwel seisis Gewa.

Püstipeal, nagu walge, wahtis ta tarretult oma mõdrasifale. Ta polnud oodanud, et mõdrasifa weel kord siin saab näha.

„Miks ja mind nii lollisti wahib?“ küsis Nedderbrint umbusklikult. „Parem too mulle napsu. Oli raske tee!“

Ta wajus wäsinult pragisewale toolile.

Gewa pani talle napsupudeli ja klaasi lauale. Ta läsi wabitses selle juures wihast. Ta oleks wõinud ta ära kihwitada, selle wõimatu, kes wõitjaks jäi alati, igal pool.

„Kas süüa ka tahad?“

„Ei. Olen täis, ületäis kogu sest päewast!“

Nedderbrint walas enesele kaks napsu kōrist alla, kōrist, mis weel praegu põles Gerd Clüveri kōgistawa kōe pigistamisest. Siis läks temagi oma tuppa.

Gewa, see tüdruk! Kuidas ta teda oli silmitsenud! Kas oli temal ka mõni kahklus? Meelud! Kes wõis teada, kui laugele see juba külas ulatas? — Olets ometi hea, kui teatud haud oleks lähi. Seda peaks tegema. Ja ruttul — Enne kui tuli looliõpetaja, enne kui tulid kohtuherrad ja politsei. Enne kui Gerd Clüver —

Booleldi riideid lastimõetuna jäi ta woodi-äärtele istuma, küünarnukid põlwelele ja pea kätte wahjele toetatud.

Kui Gerd uudishimult oli — —

Ah, see saadeti wangimajja tagasi, kust ta oli tulnud. Kas ei olnud ta oma külawanemale salatigedalt teel kallale kippunud ja teda tappa tahtnud? Bremenil kohtuherrad olid niisugustes asjades piinlikud. Gerd Clüver wangistati kauaks, wõib olla igawesti — —

Tasa!

Wangistatud wiitakse kõige pealt kohtunikude ette ja wõivad seal lollust rääkida — suuri lollust. Ja kohtuherrad, wõib olla, rahuldawad uudishimu, mida Gerd Clüver oli tahtinud rahuldama.

Ei, enne kui ta Gerd Clüveri kohtu kätte andis, pidi maa oma saladuse wälja andma. See polnud enam julge oma hauas, mis sei-

sis kōwal pinnal — ta pidi kaduma sohju, rappa. Tema oleks ta juba tookord peitnud selle awamatu pitsati alla, kui tal oleks olnud julgust. Kui teda ei oleks tagasi hoidnud ärawõitmatu kartus, et näljane maa ühe ajemel wõiks oma kōrisse kiskuda kaks. Sest raske on surnuteha ja wõib ka elawa inimese kergesti kaasa kiskuda mülkasse. Kuid nüüd oli juba ometi waja teha. Weel täna öösel. Niipea kui tuleb majas kustufid, niipea kui uni kōit filmad oli sulenud.

Nedderbrint kōrutas küünlajupi, pani enese jälle riidesse, ootas ja kuulatas.

Pime, surmawaitne oli ta oma maja, kustunud wiimaks ka wilmne tulekuma külas. Nüüd oli paras aeg, wiimane aeg! Sest juba kell kolm kōitis jälle uus suwepäew.

Ta tõmbas saapad jalast, pani põlema wälkse laterna. Ettewaatlikult, et ta pimedas kusagile külge ei puutuks, wõttis ta raske tinakruusi seinariulilist ja hiilis läbi cestoa kotta. Kõige terawama labida wõttis ta seinä äärest; haowirna alt tõmbas ta kōwa. Kitja laua ja kohkus, kui üks lehm, unest ehmunult, waljusti puristas.

Kõrb käänas pead ja waatas peremehele tumedalt järele, kui see temast mööda libises. Nedderbrint nolutas talle pead.

„Kus mina seisan, seal seisan ma kindlasti. Ära kardada. Tahan sinna ka jääda.“

Tasakesi läks majauks finni.

Heinamaa jõi paljaste jalgade sammusid. Oli waewalt wiie minuti tee üksiku kase juure — ja õõ oli jaha.

Aga tee näis olewat külawanemale pikk, ja ta löötis talle kerge kandami all, mida ta kandis. Ta ei wõinud seda ju maha jätta — iga asja oli talle waja. Lauale tahtis ta panna, mis maa oli warjanud wiis aastat ja nüüd enam ei tahtnud warjata. Wõimalik, et ei olnud seal enam palju, wõimalik, et ei olnud see ka enam raske. Laua otsa peale tahtis ta selle panna ja tinakruusi ta külge siduda. Kõhul roomates, libisedes, küünitades, tahtis ta koorma külata üle kōwa maa wälja — laugele. Kui ta siis laua ümber käänas, siis langes, raskest tinakruusist tõmmatuna, põhjatusse sügawusse see, mida kannud, ja wajus õõsse ja unustusse, kung tema, Nedderbrint, kogu kehara- kusega kindlasti kōwa maa küljes finni olles, walgusse jäi. Wähema kui poole tunni jooksul oli wiimane kui riidekil mülkasse uppunud. Maa oli siin ablas neelama!

Ja enne kui hommik kōitis, wõis Nedderbrint olla jälle kodus, oma sulgwoodis — ja saladus oli hanaft kadunud! Julgesti wõis ta igale süüdistusele vastu astuda. Otsige!

Uurige, niipalju kui teil lusti on! Aga kõige pealt toimetage see vägiwälbne narr luku taha, mees, kes maanteel rahulikkudele inimesetele kallale kipub!

Ta oli kohal.

Sügawal taewadärel rippus punane luu, maalides walgetele udutontidele, mis soos üksteise ümber keerlesid, punakat jära.

Nedderbrink tundis kohta täpselt. Ta nägi seda tihti, ta seal, kus ta ei olnud, nägi teda Duethornis õllekruijide wahel. Keset kaardimängu nägi ta seda. Kümme sammu üffikust kaseft pahemal pool, ainult kolm sammu inimesineelawa soo äärest. Kanarpiupõrsjad olid seal ikka weel teistest kõrgemad.

Kummaline, kuidas seefugune koht meele jääb! Tema käfti oli olnud kindel. Mingisugust kartust ei olnud ta tunnud oma teo puhul. Aga jelleft kohast ei saanud ta oma mälestuses lahti.

Ja selle rõ pilt, punane luu taewaserwal, must haud ja mis tas peitus, pidid ta jääma.

Selg soo poole, löödas ta löötsutades, kiiresti.

Aeg ajalt heitis ta, ilma et käfti oleks lastnud puhata, mõne kartliku pilgu üle pinna, kas teda keegi ei luura. Siigi woolas tal üle otsejse ja kaela.

Äfti puristas wefti ta labida alt üles.

See oli hea!

Wefti ei jätanud palju järele inimese kehast, teda ta wiis aastat loputas.

Wõimalik ka, et see ometi hea ei olnud. Sintifed pluusirited, mis soolanitub kuduwad, ei häwine nii ruttu. Ka nõõptdel ja piibupeadel on mullas pilt iga.

Ägedamint pistis ta labida mullasse.

Seal puristas pimedast sügawuseft äfti üles tuleleef; wubises tõustes ja ladwast punakats muutudes; tõusis ta sügawikust, heljus maapinna kohal pikkamist soõäart möõda edäsi — Geshe ekftuli! Tapetu hing, kes nõubis mõrtsukale kättemaksimist!

Samal hetkel kajas õõft hädal:

„Mis ja siin teed, külawanem?“

Nüüd rõõwis hullumeelne õudus mehelt igasuguse mõtlemise. Suure sammu kähwas ta tagast hädale eest, tagast tule eest, libises, wankus ja kukkus tagurpidi, pea ees, tafakeft sulpsatawasse sohu.

Ta tundis oma keha pehmesse pudrusse wajuwat, ta kahmawad läed kahmasid õhusse, mudasse. Ainult tefne ta jalgadest seisis weel tükifefel kõwal pinnal, kuid ilmaaegu katsus Nedderbrink ennast weel seal peatada. Ainus piff, kohutaw karjatus tuli ta suust — siis ules must muda ta suu.

Nagu nool jooksis noor tater, kes teda hüüdnud, sinna, kummardas ja lahmas jalaotsa järele, mis weel üffi näha oli.

Kuid siis langes ta isa käfti ta õlale.

„Kus maa oma suu awab ja inimest neelab — seal ära sina seda tafista! — Kes teda tafistab, see on tema oma. Kord pärib ta tema kindlasti!“

Nüüd tõusis noor tater.

Baljas jalg kadus.

Sookalbalt kadus ka tult.

Mõned õhumullid tõusid tafase sulinaga mudapinnale.

Taterid kummardusid ida poole ja lääne poole.

„Suur foveit, ja said oma saagi. Walge mehe! Walgete juustega! — Ole meile waeetele, tõmmudele soolastele armult!“

Selga tõstes lamba, kelle nad Bollmerilt warastanud, libisesid nad ruttu wälja metsluse soõsse, oma mullahüttide poole.

*

Kort Nedderbrinki surmakarjatus oli Geshe Weitkopi unest üles ehmatanud. Ta raputas oma wõõra unest üles.

„Blestel! Tõuse üles. Mul oli, nagu oleks keegi appi hüüdnud.“

Wõmisedes kuulis endine koolmeister sõna. Nad assusid wälja ukse ette, kuulasid, hüüdsid.

Mingisugust wastuhüüet ei kajanud. Midagi polnud kuulda.

Kuu kadus utlu. Kerged pilwed heljusid läänes tähtedele, ja ainult weel wäsinult loitis Geshe tuli.

Biefte ronis jälle woodisse.

Ka Geshe läks jälle maija. Aga ta ei maganud enam.

Milpea kui päifesetera soo ääre tagant nähtawale tuli, läks ta wälja ukse ette ja waatas, käfti filmadele warjaks hoides, terawasti ringi.

Üffiku kase juures torfas talle filma wäike kõrgendus, must, wäike kõngas, mida seal eile ei olnud nähtud. Midagi selle kõrwal siras kahwatus hõbepaistes.

Geshe sidus omale musta rätiku kõwemini pähe ja läks risti üle kanarpiupõrsaste kase juure.

Seal seisis wäike hunnik wäljakaawatud soomulda, ja lahtifef augus selle kõrwal siras mingisugune sfine riidetükk. Ja säraw asti mullahuniku kõrwal — kas see ei olnud külawanema Nedderbrinki tinakruus? Ja labidas,

mille warrele fiske fratsttud täht M — kas see ei olnud Nedderbrinki labidas? —

Balja jala jälg seifis pehmesse soopinnasse surutuna — ainult ühe jala jälg. Teine oli libisenud. Tema kand oli mustasse soosse kistunud sügawa jälje. Ja otsejoones selle jälje taga seifis sooheln, mis soob palistas, poole meetri laiuselt purustatuna, sügawiku kistuna.

Wana eit löi käed õuduses kokku. Nii ruttu kui teda jalad kandsid, ruttas ta oma maija tagasi.

„Piefste, tule ruttu ja waata seda!“

Korwipunuja waatles hauda, lauda, labidat, tinakruusi ja hõõrus kohkudes oma habemetüütaid.

„See ast näib õige hull olevat. Tule, Geshe, läheme Jansenile ja waatame, kus Nedderbrink wiibib.“

Jansenil otsiti juba peremeest. Tema tulnud õhtul hilja koju, jutustas Gretshen. Õõsel on ta nähtawasti jälle wälja läinud, keegi ei tea, kuhu.

„Etis tule sinu kaasa,“ ütles Piefste Gewale.

Kes talus iial elas, tuli kaasa. Ra teistest taludest tulid kõik, raputasid pead, waitisid ja olid rõhutatud. Kõigile jutustasid aul, labidas, laud, tinakruus ja jalajälg soopinna umbes sedasama kohutawat lugu.

Gewa rääkis esimesena, kahwatanud ja nagu tardunud oma libeduses.

„Mulle näib, see aul on haud. Urwan, see on Hemmo Glüveri haud. Wõta labidas, Pufste, ja kaewa põhjani!“

Nad ei tärwitsenud endid kawa waewata. Juba neljas labidatäis löi nähtawale ühe piibupea. Ja ei leidunud ainuski inimest, kes ei oleks tunnud sellel seiswa ilusa türlanna pilli ja teadnud, et see Hemmo Glüveri piibupea oli olnud.

„Et Hemmo Glüver ei wõtaks mind omale naiseks ja päriks Janseni talu. waid et see talu jääks temale — sellepärast on Nedderbrink ta tapnud,“ ütles Gewa halastamatult.

„Ja kuna ekstituli, mis Hemmo kalmul tantisib, tahtis ta hirmjat tegu awalikuks teha, siis tahtis ta surrut siit ära koristada. Selle juures tabas teda Jumala kohus.“

Geshe pani käed kokku.

„Ekstituli — jah. Iga õhtu seifis Nedderbrink siin ja walwas seda — võimalik, et sama ekstituli ta surma ehmatas!“

Meheid seifis waitides, pea täis tumedaid mõtteid.

Milline hirmus asi! Asti, mida ei saadud surnuks waitida. Kogu külale oli see häbits ja teotusets!

Sel tunnil nihkusid nad kõik eemale mehest, kelle wali tahe neid kaskkummend aastat oli juhtinud. Keegi ei tahtnud tema sõber olnud olla.

*

Ainult Gerb Glüver ei teadnud sest sündmusest midagi. Tema oli oma asju korraldamas. Nedderbrink ei jätanud juhuft tarwitamata, mil tal võimalus oli oma surmawaenlast, kel ta weretööst teated olid, kahjutuks teha. Nii ruttu kui kääjal jõudis Breemenisse minna ja nii ruttu kui politsei jõudis Fünshausenisse tulla, wiidi ta ka minema. Ja kuigi ta kaebuse kaebusele wastu seadis, kallalekippumise eest awalikul maanteel mõistis kohus talle ometi walju karistuse.

Sellelipärast oli ta süda imetaolikul kerge, teadwuses, et Nedderbrink mitte tema käest kagistatuna kase all ei lamanud. Tal oli weel selgesti meeles see hirmus tunne, mis, niipea kui punased weriloorid ta filmade eest lahkusid, teda oli wallanud, kui ta tookord Breemenis oli ühe mehe maha löönud ja teda oma ees põrandal nägi, silmanähtawalt elawate kirjast kustutatuna. Selle hirmja tunde järele mõõdetuna, mis teda nüüd taga oleks tihutanud ööd ja päemad ilma Malle wahel-segamata, — mis maks isegi wangistus?! —

Mõistatuslik laps! Kuidas oskas ta nii selgesti tema hinges lugeda, et ta selgemini kui ta ise ära tundis temas peituma tumeda tungi, mis teda ajas ülespoole püüdma, kõigest eksimisest ja koristamisest läbi ülespoole! Juba ta lapseast saadi? Millise selgeltnägemise waral tundis ta ära, et tema, Gerb, kergemini ära kannats kõige rästema äärmise pahanduse kui oma südametunnistuse etteheitet?

Sügawasti tundis ta wastolu mõlemate neitude wahel, kes olid ta elus tähtsat osa etendanud. See oma särafilmadega ja meelitawa häälega oli teda üles ästitanud hoolimatule kättemaksmisele oma — tema enese kahjutegija wastu — ükskõik, mis temast, tegijast enesest, selle läbi sai. Teine aga pani oma elu kaalule tema wiha wastu, et temale päästa kõige paremat temas eneses, puhast teadwust, ilma milleta ta ei wõinud elada.

Stal ei olnud ükski inimene tema sügawamat o'ewust nii selgesti ja tätelikult mõistnud, kui see laps, ei keegi kohus, ei keegi wabrikusaalides, ei keegi wangimaja müüride wahel. See näitas, see neiu oli tema tõust, tema laadi, kes aimas nagu temagi häda ja äripäewa kaisu kohal midagi pühapäwalikku, ülewat. Fünshauseni soos, mis ta selle lapse hinge juba tahtis oma müllasse kistuda, oli

ta püha tule enesele ja eneses põlevana hoidnud, püha tule, mis nüüd päästis ta enda ja temagi.

Karlikult ja nutetud filmadega liikus ta majas, rõhnutud mõttest häda peale, mis ta oli saanud Gerdile, „sest et ta teifiti ei võinud.“ Enne kui politsei ta temast lahutas, tahtis Gerd talle veel ütelda mõne hea sõna, tahtis talle ütelda, et nad kuuluvad nüüd kokku ajalikult ja igavesti.

Ta amas usse.

„Malle!“

Luppa tormas Böbke, päevitanud nagu piiratud sassis juustest, kogeledes äremusest. Geshe Weittopp oli talle õise kurva loo kätte kirjendanud.

Wapustatult kuulis Gerd seda teadet, palmelikult, alandlikult, täis tänulikkust. Jumal oli tema asemel kohut mõistnud.

Uga Malle murelik nagu Iõi jälle särama.

„Nüüd ei saa sulle enam keegi midagi paha teha! Oh Gerd, see on küll õige, mis Geshe räägib tules, mis inimestele teed näitab. Kus keegi midagi teeb armastusest, sest et ta teifiti ei või, seal saab sellest õnnistus, kuigi ta paistab olevat õnnetus.“

Gerd mõttis ta ümbert kinni.

„Sa imelik tüdruk! Siis ei ole ma tahtnud uskuda, et olemas on kaitseinglid. Nüüd aga arvan ma, üks niisugune on mind eile kaitstud. Pean ainult järele vaatama, kas tal ka tiivad õlgade küljes kasuvad.“

Ta juudles teda.

Malle ei tahtnud teda, aga pisarad weeresid talle silma.

„Oh Gerd, mis ma olen? Rumal ja kare — ja sulle wastiis. Mina ei taha ju sinust ka midagi — tõesti mitte! Seda ei pea sa armama. — Tean ju, et sa üht teist armastad. Minult et sa oled selleks jäänud, kes sa oled, see — see on minu rõõm!“

„Uga mina tahan sinult midagi,“ ütles Gerd, temast kõvasti kinni hoides. „Sind enmast tahan ma. Kas sa siis ikka veel ei tea, et ma sind armastan, üksinda sind?“

Ta tõmbas neiuksese oma põlwele. Oma hinges tundis ta põlevat seda suurt tuld, millesse too wana, mahajäetud naine uskus, mida ta jutlustas oma segasel wiisil, suurt armastusetud, millest esimene sãde temas oli põlema sõhwatanud pühas kaastundes, kui ta seda last, teda ta nüüd põlwele hoibis, nägi müügiobjektina kinni seotud olemat Meddebrinki pärnapuu külge. Ja see sõdemekene oli süüdanud, oli tigeidast Mallest teinud ohwri-meelse ja hea lapse, oli talle jõudu annud teda hoida raske, lepitamatu süüteo eest!

*

Pärast Iõunat tuli uus kooliõpetaja. Tema jõudis kurbmõngu mülmisele aktile, mille wapustawa ja halbawa mõju all seisest fünshausenlased ei julenud tema wastu awalikku waenu näidata, mis neil oli kawatsetud.

Temaga tuli uus aeg.

Geshe tuli hakkas pikkamisi paistma läbi ihnuse, rumaluse ja ükskõiksuse udu, mis Kuradi soo noorema asunduse kohal seisis.

(Lõpp.)

Küsimused.

Saksa luuletaja Ada Christen.

Kas ka sina kuuled häält
kirjuist küünlaist wälja kostwat?
Unustatud palweid tasa
kuuseokstes hellalt laulwat ?

Kas ka sina kuuled kuldset,
rõõmsat lapsenaerukaja ?
Kas ka sina näed ingleid,
waikseid, walgetiwwulisi ?

Kas ka sina näed ennast
kaugel wõõrana kui unes?
Kas ka sinu lapseiga
teretab sind puu seest tasa
muinasjutusilmadega?

Ometi!

Austria kirjanik Peter Rosegger.

„Käib armas Jumal metsa teed!“ Nii ütleb üks wana laul, aga kogemus näitab, et ta metsas mitte wastu ei tule igamehele. Metskitsed ja põdrad wõib olla näewad teda, ei karda teda aga mitte, sest ta käib püssita. Waigu-Lenz, metsas sündinud, juba nelikümmend aastat metsas hulkumas, ei ole, nagu ta ütleb, armast taewalist metsarändajat weel kordagi näinud, küll aga on ta näinud mõndagi, kelle ees ta kirudes ütles: „Wõtku sind kurat!“ Ja ometi! Ka Lenz on tunda saanud: „Käib armas Jumal metsa teed.“

Waigu-Lenzi maja seisab sügawas metsas; kõik selle ümber tungib metsikutes põosastes ja kõrgetes tüwedes taewa poole, ja ladwus heliseb lust — ainult maja roomab liiwas ja tema kambrid on tumedad. Kuni kolmekümnenda eluaastani oli Lenz olnud waene waigukorjaja; siis wõttis ta naise ja nüüd kutsuti teda waaseks waigumeheks. Nii suur oli wahe.

Tema isa käsi ei olnud käinud palju paremini. See oli metsawaht, aga kõrgestikiidetud metsast oli tema oma olnud ainult kõige kibedam — waik. Ometi wõidi sellest elada; waigukorjajad, tähele panna: poissmehest waigukorjajad wilistasid waiku kaapides rõõmsaid wiise ja terpentiinimehed maksid neile mõnikord päris hästi. See käsitöö toidab oma meest — aga ka ainult meest, mitte naist ja lapsi.

„Teil siin metsas peaks olema tsõlibaat,“ ütles kord üks wõõras kütt Waigu-Lenzile.

„Mis asi see on?“ küsis Lenz. „On see midagi süüa wõi selga panna?“

Kui wõõras asja lähemalt seletas, sai Lenz peaaegu wihaseks. Kõik ta usk, armastus ja lootus on naise ja lapse peal. Tema ise pole ju palju enam kui kerjus. Pistab ta metsas mõne rahulise oksa oma kübarale — siis on see wõõra oma. Majakene, milles ta elab, on herra Gallheimi maa peal ja ehitatud herra Gallheimi puust. Ainult naine ja lapsed on tema omad. Gallheim on osaw kütt ja rõõmus elumees,

wäike nali waigukorjaja kena naisega — miks mitte? Teisiti arwab Lenz, tema on mõisaherrale ses suhtes õige jämeda wastuse annud. Aga jäme ei tohi waene mees olla; tema peab alati alandlik olema, kui armulise herraga räägib.

Noh, Lenz on teinud, mis ta tegi — ja kuidas minagi tema asemel teeksin — ja nii sai ta siis ühel päewal suure kirja. Lenz ei oska lugeda, aga ta naine on selle õnnetu kunsti kätte õppinud; ta teeb kirja lahti; leht kleebib ta waiguste sõrmede külge:

„Waata, naine, mis siin seisab!“

Seal aga seisis:

„Lorenz Hackbretterile Kesseli metsas. Teatame, et waigukaapimine nüüdsest peale metsamajanduslistel põhjustel enam lubatud ei ole. Selle wastu eksijaid karistatakse seaduse waljusega.

Ülemmetsnik

mõisaomaniku herra von Gallheimi käsul.“

Nõnda oli noor naine lugenud.

„Noh?“ ütles Lenz. „Ja muud midagi? Selle paari sõna pärast nii patlikult palju paberit?“

Ta pistis käed püksitaskusse, läks metsa ja pomises:

„Ei ole enam lubatud! Metsamajanduslistel põhjustel, wõi kuidas see oli! Alati olen ma ettewaatlilik olnud tüwega; see ilus mets, kuisugune ta täna on, waigu kaapimisel on ta kaswanud. Ja nüüd korruga on see paha. Jumalukene, mis ma nüüd teen!“

Õppinud pole ta midagi. Juurte ja rohtude kogumine on ainus; aga kui ta õhtul koju tuleb oma kardetawatelt ronimistelt kaljuseintel, on ta trotslik ja tujukas, ja tasaselt lükkab ta oma lapse, hea Magdale, enesest kaugele, kui see, nagu muidu, ta juure tuleb ja magusa lapselikkusega küsib, mis metskits wäljas metsas teeb.

Metskits wäljas metsas? See wiib Lenzi uutele mõtetele. Ja ühel päewal wõtab ta wana kuulipüssi kapist, poeb sellega wälja, walib asukoha ja waata, liginebki talle õige julgelt üks tore põder suurte sarwedega. Mees paneb

püssi kähku palgesse — seal näeb ta püssilaele sisselõigatud südant, millest välja kaswab rist. See on armas, wana, tuntud märk, mida ta ise heameelega oma tööriistade warre sisse lõikas.

Rist — isagi oli weriwaene; süda — ta jäi ausaks. Püss wajub ühes käega, põder jookseb ruttu üle välja metsa.

Süda ja rist! Temal on naine ja laps, ja ta toidab neid Jumala nimel juurte ja rohtude korjamisega.

Mis sündis? Karjased astusid kokku ja kaebasid juurtekorjaja peale, kes nende rohumaa ära rikkuwat. Nii keelati talle seegi ära, ja tema hulkus kadunult metsas ning ei teadnud mis teha.

Teie küsite, kas temale metsas ometi armas Jumal wastu ei juhtunud tulema mõne hea mõttega? Mis kasu on selle häist mõtetest, kes neid ei saa teostada! Küll aga ligines talle mõnikord üks teine waim, ja see sosistas: Lenz, oled inimene, kel maailma peale õigus on; su kohus on omakseid ülewal pidada, aga Gallheimi wastu pole sul mingisuguseid kohuseid; ei ole sul ka kohuseid rikaste talumeeste wastu väljas ja rändaja wastu, kes metsast läbi läeb.

„Tagane!“ hüüdis mees neil silmapilkudel ja lõi rusikaga õhku. „Tahan jääda ausaks meheks. Sakra, tahan ometi näha, kas ma seda läbi ei wii!“

Tema oli kirglik suitsetaja; kõige waewa ja raskuse isiklikuks tasuks oli tal alati mõnus piip. Aga et tal tubakaostmiseks raha ei olnud, siis peitsis ta bukilehti waigus ja imestas wiimaks, kuidas tööinimene niipalju raha wõib välja anda asja eest, mida ta enesele ise wõib walmistada.

Magdale kosus. Sai seitse aastat wanaks, oli Wirk ja tubli, ja kui jõulud lähenesid, lootis ta jõululapselt head andi. Aga isa ja ema naeratasid kibedasti. Jõululaps ei tule mitte alati heade laste juure, tema tuleb parema meelega rikaste juure.

Lenz oli sel päewal väljas poest ostnud ühe saiakese ja mõned õunad, et nendega püha jõululapse au päästa. Aga selle juure kuulus ka jõulupuud ja küünel. Nii oli see warem ikka olnud ja nii ootas seda lapsesüda nüüdki.

Lenz on jälle päew otsa kodust ära. Rändab metsas. Maapind on kiwikõwaks külmanud, sammal rudiseb jalgade all, oksad ripuwad, udustest jää-

nõeltest kaetuna, sügawasti alla. Lenz rändab metsa lugematude puude wahel. Mõnegi noore kuuseladwa ette jääb ta seisma.

„See oleks juba paras,“ pomises ta, „aga — kas tohin? — Muidugi ei tohiks, aga täna saadab mind jõululaps, kes selle metsa on lasknud kaswada nii rikkaks ja kõrgeks. Minu õnnis isa on tuhanded puud istutanud ja hoidnud — ega see siis suur patt ei ole, kui ma neis üheainsa ladvakese koju wiin oma Magdale!“

Ruttu kahmab ta noa, tugew lõige, ja õrn kuuselatw on lõigatud.

Samal hetkel kajab wali wandesõna. Kaks jahimeest seisawad Lenzi ees: Gallheim ja tema metsnik.

„Oled sa meil kord ometi käes, sina jumalastneetud metsarüüstaja!“ hüüdis metsnik. „Juba ammu rüüstatakse siin puud. Sina'p see kaabakas oledki!“

„Ohoo,“ pomises Lenz, „pole tarwis minu kallal nõnda haukuda. Mina ei ole kellegi kaabakas, teie herrad!“

„Mis siis?“ ütles Gallheim.

„Mina ei ole iial ühtegi puud puutunud pahas mõttes!“

„Nii? ja see latw, millest ei saa ei labidawart ega põletispuud?“

„Armu, herra — see oli lapsele jõulupuuks määratud.“

„See wabandus pole sugugi paha,“ naeris Gallheim, „tabatud warast ei lasta enam lahti: Metsnik, wõtke see hulgu kinni, kindel kong on talle jõulua ajal heaks õpetuseks!“

Lenz tämpis samblast maapinda.

„Waata, sina suur ja wali herra,“ ütles ta hambaid kiristades, „see sammal ei ole ka minu oma, ja ma tallan seda siiski. Kaeba minu peale! Õhk ei ole ka minu oma, ja mis ma välja hingan, pead sina wõib olla sisse hingama — armuline herra, sa waene ussike!“

Ta südames kees wiha ja trotsiwus. Ühelt küljelt nägi ta, et oli waras; teiselt küljelt tundis ta, et talle tehti ülekohut. Ta ei kaotanud enam ainustki kibedat sõna. Kindlasti puuris ta pilgu maasse ja laskis enese seotult ära wiia.

Ja kuuselatw jäi maha külmastardunud maapinnale, ja ilusate jõuluküünelde asemel sirasid okstes jääkristallid.

Sel päeval sündis midagi, mis nii wälja nägi, nagu oleks jõululaps wae-sele mehele tahtnud abiks astuda, ar-mas jõululaps, kes küll rikastele wõib anda hiilgawaid andeid, muidu aga ometi parema meelega waeste poole hoiab.

Arrestikongis olid ämblikud juba ammu oma kangaspuud üles seadnud. Nüüd jõuluõhtul eksitas neid Waigu-Lenz pisut. Lenz rebis wihast ja walus oma habet. Mõtles oma kaitseta kodu peale, kus teda ta omaksed täna pidid ilmaaegu ootama: naine kartuses ja hirmus ja meeleheitel, laps nuuksudes, kuni ta magama uinus — need on nende jõulud. Ja tema, Lenz, kes ennast elu-aeg hoidnud, et jääda ausaks, istub nüüd wangis, kus enne teda istus mõni rööwel ja pärast teda istub mõni hul-gus. See on tema jõul! —

Wihane metsarüüstamise pärast ja ka ühtlasi rahuldatud, et kurjategija ta-batud, läks Gallheim koju tagasi. Seal aga walitses segadus ja nutt.

Theobald, tema ainus kümneaastane poeg, oli nagu harilikult pärast lõunat oma kimliga wälja ratsutanud. Maja oli ehitatud 16 aastasajal ja temas oli sõ-jariistade kamber, kus mõnesuguseid raudriideid alles hoiti. Nüüd oli poisile täna mõte tulnud mõnd neist ratsasu-lastel puhastada lasta, läikima hõõruda ja selga panna. Ja nii oli ta wälja sõit-nud plekist kuuega, läikiwa kiiwriga ja raske mõõgaga. Kui noor rüütel mõtles ta wõitlustele ja noorele lossi-preiilile, keda ta enesele tahtis wõita — ja tuline hobune kandis ta wälja tu-medasse metsa.

Harilik ratsasõidutund möödus — Theobaldi ei tulnud tagasi. Hakkas lund sadama, ilm läks juba pimedamaks — ta ei tulnud. Kui lossi õues laternad põlema pandi, jooksis kimmel norsates ja lakka lehwitades wärawast õue. Aga tema seljas puudus ratsanik.

Nüüd algas hirm. Ema langes mi-nestusse. Isa jooksis plaanitult ringi ja oli kahwatu kui ta maja müür. Teeni-jad jooksid segamini, kõik kurtsid taga „head, armast, noort armulist herrat.“ Sulased kihutasid hobusteturjal õuest wälja. Walwur põrutas segaduses tor-nikella.

Majaproua oli esimene, kes jälle tai-pas. Ta ruttas wälja öösse ja lumesse;

waljusti ja heledasti hüüdis ta oma last, kuni ta hääl ära läks. Läbi nõmme ja metsa hulkus ta, ja kus iial seisis mõni ristikuju, seal wajus ta põlwili ning ringutas käsi.

Herra Gallheim ruttas, nagu taga-aetud metsloom, üle mägede ja läbi orgude; metskitse ja põtra, kelle järele ta muidu kangesti maias, oleks ta pa-luda tahtnud: „Kas olete näinud minu last?“ Loomad põgenesid ehmunult ja wahtisid teda pöösaste tagast sala-mahti. Pimedas komistas Gallheim min-gisugusele murtud puukesele. See kuu-selatw oli see, mis pärast Waigu-Lenz wangis istus.

„Ka sel mehel on naine ja laps!“ hüüdis ta süda

Ta ruttas edasi ja puhus sarwe.

Kogu herrastemaja pere hulkus metsas. Waigu-Lenz oli sel tunnil pea-aegu ainus elanik suures majas.

„See on hirmus jõulupühal!“ ütlesid otsijad üksteisele. „Homme on meil kurwad jõulud!“

Ja nad puhusid sarwe ning kuula-tasid; nad lasksid püssi ja ootasid was-tust. Tõsi, neile wastati, aga kui nad sinna läksid, olid need teised otsijad. Keegi ei olnud jälgi näinud, keegi ei teadnud nõu.

Wiimaks algas metsik tuisk; torm raputas puid ja lämmatas sarwehääled. Lumehelbed tantsisid nagu punased tähed törwalontide ümber; siis ütles keegi:

„Jumal laotab juba surmalina tema peale!“

*

„See on päratu jõuluõhtu!“ ohkas ka Lenzi naine metsamajas. Ta käis ühe akna juurest teise juure, ruttas iga kabinat kuuldes ukse juure — aga Lenz ei tulnud.

„Isa jääb jõululapse tulekule weel hiljaks,“ tähendas wäike Magdale.

„Teab Jumal,“ wastas ema pool-kaudu enesele, „jõululapsele ta hiljaks ei jää. Aga niikauaks pole ta weel iial wälja jäänud. Mu süda on kogu päew olnud rahutu. Mine sina woodisse, Magdale!“

Nüüd koputati aknale.

„Jumalale tänu! Jumalale tänu!“

Aga Lenz see ei olnud. Oli hiline puuraiuja, kes mööda minnes aknast sisse hüüdis:

„Hei, tädi, mis ta siis tegi?“

„Kes?“

„Tema.“

„Ma ei tea, mis arwate,“ ütles naine ahastades.

„Tädi ei tea seda? Noh, siis ma ei ütle ka midagi. Kõige parem on, tädi laseb mu täna sooja tuppä.“

„Mina ei lase kedagi tuppä. Mees! Lenz!“ hüüdis ta ahjunurga poole.

„Ärgu tädi petku ühtigi,“ naeris puuraiuja wäljas; „Lenz ei ole kodus ega tulegi täna koju.“

Naine jooksis akna juure:

„Kas teate midagi? Kus ta siis on?“

„Mulle tulid nad wastu,“ teatas puuraiuja; „temal oli kübar sügawale silmadele tõmmatud, aga ma tundsin ta kohe ära. Ja käed olid tal seotud.“

Naine karjatas. Puuraiuja läks edasi.

Ja nii küllastas metsamajakest jõululapse asemel ahastus. Wõimalik, et see oli ainult käskjalg. Kes ei tunne wahet meeleheite ja alistunud walu wahel? Kus jõululapsele südamed wastu põksuwad, seal ei leia pahad waimud pesaaset.

„Mine nüüd magama!“ ütles ema tütrele,

Magdale tõstis imestunult silmad. Kas siis täna ei olnud jõulu õhtu? Naine hoidis nuttu tagasi, ainus, mis ta oma lapsele wõis teha. Ikka ja ikka jälle puhus ta koldetulle, ja see ei tahtnud põleda; nii tihti kui tuli kustus, oli tütrele, nagu oleks ta kusagil kuulnud nuuksumist. Siis küsis ta jälle isa järele.

„Ole wait!“ andis naine wiimaks tussaselt wastuseks; warsti aga jatkas ta pehmemini: „Isa otsib jõululast ja on metsa ära eksinud!“

„Küll ta tema juba leiab,“ arwas Magdale, „jõululapsel on ju säraw rind ja silmad nagu kalliskiwid!“

„Seda küll,“ wastas ema. Muud ta ei ütelnud.

Õö edenes ja edenes. Wäljas kohises mets ja aknanurgad olid täis lund. Lai maailm on täis hiilgust ja rõõmu sel pühal ööl. . .

Waigukorjaja naine pani põlema punase küünla. Mitu korda oli see küünal juba säranud, tal oli tuhm hiilgus. Kui Lenzi isa oli surnud, siis oli ta põlenud; kui ühel ööl lumeweerem oli Shollimäest alla weerenud ja suur wesi wastu maja loksus, oli ta põlenud. Punane küünal pidi põlema, kui kord pärast rasket elu Lenz ja ta naine siin metsamajas omad silmad pidid sulgema. See oli surmaküünal. Ja nüüd, mil selle maja wanem elanik, hea nimi, oli surnud, nüüd põles ta jälle.

Naine langes küünla ette põlwili ja palwetas Jeesuslapse poole.

Ta ei palwetanud metsikus kires nagu üllas proua, ta palwetas hardumusega:

„Ma annan, oh püha laps, oma asja sinu hoole. Paha ei wõi ta olla teinud; see on ju minu igapäewane palwe, et ta kaitseingel teda kaitseks ja temast iial ei lahkuks. Aga seotud kätega! Kas ta siis ometi mõne metslooma tappis, et koju tuua jõuluküpsist sinu auks, sa püha laps? Waesust ja muret, oh Jumal, kui heameelega kannan ma seda, ainult mitte häbi ja teotust!“

„Nüüd on nad wäljas,“ sosistas äkki Magdale.

Ja tõesti, see polnud tuule koputus — see oli koputus uksele.

Silmapiilk wõttis naine küünla ja ruttas ust awama.

Wõõras poisike seisis tema ees. Kummaline poisike läikiwa rinnaga. Ta riided olid täis lund, juuksed täis jääd, suured silmad täis wett. Külmast lödises ta ja palus ulualust.

„Kas siis kedagi inimest sinu kaasas ei ole?“ hüüdis naine, „Oled sa ükski? Siis tule, tule aga!“

Ja ta tuulutas lume tema riietelt, aga rind jäi särawaks; ta kuiwatas tema silmad — need sirasid kui kalliskiwid. „Sa armas jõululaps,“ sosistas tütarlaps, „istu ahju ette ja soojenda ennast!“

Ja ikka jälle küsis naine, kust ta tuleb ja kes ta on. Selle juures pani ta käed kokku.

„Olen Theobald Gallheim,“ wastas wiimaks poiss, „Ratsutasin sõitma; kusagil lendasid põldpüüd üles, hobune jahmatas ja wiskas mu seljast maha.“

Hulkusin ringi, kuni pimedaks läks. Siis tuli tuul ja lumi ja ma ei näinud ega kuulnud enam midagi, kuni kukkusin. Siis tõusin ja läksin jälle edasi ja nägin tuld. Lubage mind oma maija jääda ja ärge tehke mulle midagi! Küll mu isa juba tuleb!"

Ta lõdises, kui rääkis. Naisel oli waewa, enne kui tal saapad jalast sai; need olid peaaegu jala külge külmanud. Poiss hoigas walu pärast; naine pani talle soojad mähised ümber, tõi sooja suppi ja andis talle seda ise lusikaga.

Magdale kõndis wahtides poisi ümber, silmitses ta lokke ja punaseid põski ning ta särawat rinda.

"Sa waene jõululaps, kui palju sa pead külma kannatama!"

Naine tõi kõigest kolmest woodist, mis toas seisid, kõik padjad ja tegi neist ahju ääre ilusa aseme. Sinna aetas ta Theobaldi, kes warsti silmad sules.

Naise süda oli kergemaks läinud. Temale oli see poiss, kes abitult tema juure tulnud, heaks ennustuseks Magdalet waigistas ta mõne wana jõululauluga, mida ta oskas.

Wahetewahel peatas ta laulus ja kuulatas magaja hingetõmbamist; ja Magdale istus seal juures ning pani oma wäiksed käed kokku. . .

Kõle sarwehäääl pörus majakese seinale. Naisele jäi häääl kõrri. Wäljas rudisesid rasked sammud, uks awanes ja lumitanud mehed astusid tupp, nende wahel ilus proua.

Naine heitis tulijatele paluwa pilgu, pani sõrme suule ja osutas magawale poisile. Waewalt aga nägi tupp tulnud proua last, kui ta rõõmukiljatusega tema juure tormas. Poiss ärkas ja waatas ringi. Ja nähes tumedas toas oma ema, tuksatasid ta punased huuled.

Kohe selle järele tehti Schallimäele suur tuli: kõrgele üles ja kaugele tungis selle walgus läbi udu ja lumetuisku. Gallheim, see rikas mees, polnud oma elus weel iial näinud nii rõõmsat jõulupuud, kui seda oli see tulesammas, mis talle kuulutas, ei ta poeg elas.

Ta on leitud!

Nii tulid nad siis kõik siia kokku, ja weel iial ei olnud see majakene eneses näinud nii palju ja nii rõõmsaid külalisi kui sel ööl.

Rikka mehe süda tahtis otse lõhkeda. Seal nägi ta oma poega nii hoolikalt hoitawat selle mehe perekonnast, kelle ta täna — —

Ta ei mõtelnud lõpuni. Kõige kiirema ratsamehe saatis ta koju raudust awama.

Nad olid alles kõik koos, kui Lenz, kaks hobust ees, toredas troskas kohale jõudis.

Oli juba hommik.

"Nii sünnib see tihti maailmas," ütles Gallheim väga tõsiselt Lenzile. "Wõimus kirgliku inimese käes on nagu nuga lapse käes. Lenz, olen sulle teinud ülekohtu! Siin näen ma sinu naist ja last, kellele ta tahtsid tupp tuua oma jõulupuud. Andke mulle kõik andeks, kõik kolm! Ma tahan kõik jälle katsuda heaks teha!"

Ta Iubas Lenzile meierikoha suures Felberi talus.

Lenz oli sõnaahtar, Ta raputas pead: Felberi talu olla temale liig suur.

"Liig suur!" naersid mehed. "Seda ei peaks Teie sugune tugew mees iial ütlemä. Nii mõnigi mees oleks õnnelik kui wõiks oma perekonna muretult üles kaswada lasta!"

"Ei jaksä siit lahkuda," ütles Lenz hääletult. "Parem lubage, et jälle wõin waiku koguda."

"Waigu kogumine, ei ole Teile ega ka puudele hea," ütles Gallheim. "Aga metsniku koht saab wabaks ja jõulupuudeks Teie pärijate tarwis saate omale tänasest hakates kolmkümmend jochi metsa omanduseks. Ja nüüd Hackbretter, lepime jälle ära!"

"Mina ei ole pahane," ütles Lenz, "tahtsin herrat ainult paluda, minu naise ees siin awalikult ütelda, et ma mitte süü pärast pole kinni istunud."

Gallheim wõttis ta paremast käest kahe käega kinni ja hüüdis:

"Lenz, olete tubli mees!"

Ja nõnda tuli jõululaps ometi weel waigukorjaja maija.

Tuleb ta tagasi?

Bulgaaria kirjanik Iwan Wasow.

Tihe udu mattis tol sügisel Wietreni, mis seisab Lõuna-Bulgaarias, endises Thraakias.

Ilm on märg ja külm, sajab peent uduwihma. Taewas näib olewat muutunud auruks ja seisab sügawal küla madalate majakeste kohal.

Tänawalt, mis kogu pikkuses ja laiuses mudaga kaetud, kajab kära ja mürin. Wankrid, mil tulised hobused ees, koormad, mille ette rakendatud härjad ja mis täis sõjatarbeid, woorimehed ja loomad — täidawad teed kahe kõrtsi wahel.

Sellest segust tungiwad läbi sõdurid: ühedel seljas sõdurimantlid, teistel kasukad, karwane pool wäljas, peaaegu kõik olid enestele ümber wõtnud jämedad willased waibad nagu mantlid, ja jalas kannawad nad kõik nahkingi, mis nõõridega jalga seotud . . . Rinnal on neil kaks ristamisi seotud padruni wööd, õlal puukstega ehitud püssid, mille küljes ripuwad moonaga täidetud kotid.

Ilm on külm ja kole pori ulatub põlwini — aga kõik laulawad wahetpidamata.

Lustilikud poisid!

Kõrtsi wärawa all seisab salk ohwitsere. Läbireisijad ja uudishimulikud külalanelikud silmitsewad läbiligunenud sõjamehi.

Küla keskel asuwa kõrtsi ette on kogunud naised, neiud ja lapsed . . . räbalates, ehmunud ja punased külmast. Nad saadawad praegu wastuwõetud sõdureid, jätawad neid jumalaga ja soowiwad neile „head teed“ . . . „Ja need ruttawad oma rügemendiga Sofiasse ja sealt sõjawäljale.

„Seal on ju Giergiewati poeg! . . . Önn kaasa, Zwiwetko!“

„Oo . . . waata, waata! Raangiel on mööda läinud . . .“

„Ja seal, Denkowijat. . . Hei, Iwan... siin on su ema!“

Ruttu käiwad lilled käest kätte, ja pisarad weerewad üle põskede . . . Sõnad jääwad wäljendamata juba awa-

tud huulte . . . ja sõdurid lähewad, lähewad . . .“

„Monna! . . . Seal on meie Batja,“ hüüab üks neiu, kel heledad juuksed ja punased põsed.

„Batshe! . . . Stojan! . . .“ hüüab üks kaheksaastane laps ja sirutab käed sõduri poole.

„Pojukene! . . . Pojukene!“ hüüab ema nuttes.

Noor mustasilmaline poiss pööras kannapealt ja astus reast wälja, suudles ema kätt, õdede otsaesist, tõstis lilled, mis üks neiu talle andis, pani nad rinda ja mütsi külge ja ruttas siis jälle tagasi teiste juure.

„Pojukene! . . . Jumal olgu sinuga ja andku sulle õnne! . . .“ hoigas ema.

„Stojan!“ . . . hüüab nuttew neiu.

Aga nende hääled kustuwad mürrasse. Stojan kadus teiste hulka ja need kadusid uttu.

Ema wahib sinna suuna, kuhu poeg läinud, ja ei näe enam . . .

Noor neiu tõstab põlle silmade ette ja katab need kinni.

Kui ema koju jõudis, hakkas ta uuesti nutma, awas wana, mitmest kohast pragunenud kummuli, wöttis riided üles ja wöttis nende alt waha-küünla . . . Selle süütas ta pühapiltide ees põlema, langes põlwili, ja löi ikka ja ikka jälle otsaesist palwetades pöranda külge.

Samal ajal mürrisesid suurtükid Dragomani juures — see oli 16. nowembril aastal 1885.

*

Kord öösel nägi wana Cena unes suurt pilwe . . . Sõdurid kaowad sellesse . . . nende hulgas ka Stojan . . . Püha Jumala ema! . . . Milline kohutawus! . . . Pilw raksub, taewas paugub, maa wäriseb . . . just nagu löödaks lahingut . . . Stojan kadus pilwe . . . ema ei näe teda enam . . . ja nüüd! . . .

Cena wiskles woodis ja ärkas. Umberringi pimedus . . . Ainult tuul wingub wäljas . . .

Lahing! . . . Issand Jumal, Jeesus, Kristus, kaitse teda! . . . Püham neitsi, halasta Stojani peale! . . .

Ja hommikuni ei saanud ta enam magada.

„Isa Peeter, mis tähendab pilw? . . .“ küsis ta hommikul wara.

„Pilwed? . . . On kahesuguseid pilwi, Cena . . . ühed toowad wihma, teised kuiwa ilma. Milline oli see pilw, mis unes nägid?“

Cena jutustas talle oma unenäo.

Wana Peeter mõtles järele . . . Ta ci mäletanud, kas ta unenäoseletajas sellist pilwe leidus . . . Aga kui ta nägi Cena ehmunud silmi oma peal, oli tal temast hale ja ta ütles;

„Ära karda, Cena . . . su unenägu oli hea! Pilw tähendab teatust . . . sa saad Stojanilt kirja!“

Naise nägu helenes.

Ja kuus päewa hiljem saigi ta ühe Stojani sõbra kaudu, kes Serbia wange wedas, kirja.

Kiri oli pojalt. Ja ta ruttas sellega papi juure, et see temale kirja ette loeks.

Mis ta kuulis, oli järgmine:

„Ema, saadan sulle selle kirja teateks, et olen terve ja et me oleme serblasi löönud. Au Bulgaariale! . . . Olen terve ja Raangiel Stoinow on terve ja onu Dmitri on terve ning saadab emale terweiseid. Serblaste juures lasewad ikka terwed roodud korruga ja kogupaugu kogupaugu järele, aga nad kardawad, kui hurraaga peale tungime! . . . Wõta Zwietanide käest minu rihm ära, unustasin ta sinna, ja lapsed wõiwad ta lõigata tükkideks. Homme jookseme serblastele Dragomani kuristiku kaudu järele. Kui tagasi tulen, toon Kinjale Nishist kaasa kingituse. Sinule kingin ma raha ja Radultshale õpetan ma, kuidas granaadid mängiwad. Sind aga terwitan ma.

Sinu alandlik poeg Stojan Dobrow.“

„Palju terweiseid wanale Peetrile. Tahtsin talle saata ühe Serbia püssi, aga ei tea, kuidas saata. Nad lasewad kaugele, aga ei sihi hästi Ema, ka palju terweiseid Stojankale.“

Rõõm asus jälle Cena kurwasse südamesse. Ta läks Stojanka juure. Ka seal walitses suur rõõm . . . Aga kõige enam rõõmustas Radultshe uue muusika üle, mida wanem wend temale tahtis kätte õpetada.

Tänawale tulles nägi wana Cena salka sõjawange ja nende juures üht Bulgaaria sõdurit. Paistis: et see on Stojantsho, nii wäga sarnanes ta temale. Aga ei, tema ta ei olnud. Cena hakkas temalt üht ja teist küsima, kas ta temale pojalt wahest ei too teateid, aga sõjawangid, keda ta esimest korda nägi, tõmbasid ta tähelepanu kõrwale

„Armas Jumal . . .“ sosistas ta, „ja need on serblased? . . . Need on ju head inimesed . . . Õnnetud nende emad . . . kas nad küll teawad? . . . Hei, poisid, oodake wähe!“

Ja ta läks koju ning tuli natukese aja pärast wiinapudeliga. Ta hüüdis Serbia sõdureid ning tahtis neile wiina walada.

Sõdur „aga, kes sõjawange walwas, naeratas ja käskis teda seisma jääda.

„Palju tänu . . . palju tänu . . .“ ütlesid sõjawangid kiites. Wiin oli neid soojendanud.

„Minulegi on tilgake järele jäänud.. Sinu terwiseks, baba . . .“ hüüdis Bulgaaria sõdur rõõmsasti ja kummutas wiimse wiinatilga.

„Oleme head ristiinimesed . . . nemadki on head ristinimesed . . . ja sõdime üksteisega?“ . . . nii imestab Cena minejatele järele waadates.

*

On tehtud rahu.

On jõudnud jõulud . . . Sõdurid hakkawad koju minema . . .

Ka Wietreni on mõned juba tagasi tulnud Ainult Stojantsho puudub veel — ja temast ei tule ka mingisuguseid teateid.

Wana Cena on kurb, mure närib ta südant ja pahad mõtted hakkawad ta peas mõlkuma.

Päew järgneb päewale. Ta wahib wahetpidamatult aiawarawa poole ja kuulab, kas see ei kägise . . .

Raangiel Stoinow on koju tulnud, ja Peeter Denkowijat ning wennad Stematowid on samuti kodus.

Cena käib ühe juurest teise juure, küsib . . . Keegi ei tea midagi. Teatud ajani on nad Stojani näinud, siis on ta neil silmast kadunud.

Cenal on, nagu sureks ta süda rinnas . . . Ta käib majast maija, otsib oma poega.

„Ema! . . . Onu Dmitri on koju jõudnud!“ hüüab ta tütar Kiina koju joostes.

Cena tõuseb ja läheb Dmitrile vastu.

„Terwitan sind, Dmitri. Kuhu jääb Stojan? . . .“

Aga ka Dmitri ei tea midagi.

„Wõimalik, et ta saadeti Widõnni . . .“ jätkab Dmitri. „Wõimalik, et ta walis mõne teise tee . . .“ sosistab kohmetu sõdur.

„Issand Jumal! . . . Kuhu ta ometi jäi, mu hea poiss?“ ütleb wanake ohtes.

Jälle läheb ta wälja, läheb Stojanka juure. Juba aiawärawa ees wäriseb ta süda.

„Nüüd ütleb Stojanka mulle, et ta Stojantsholt on saanud terwitusi ja et ta jõuluks koju tuleb . . .“

Wähemalt Stojanka ütleb talle midagi head.

Aga ei, neiu waikib . . .

Ta silmad punetawad . . .

*

Kogu küla on jalul Teretamas esimest rügementi, kes koju tuleb.

Tänawa keskele, otse Cena majakese ette, on pistetud peened pikad ridwad maa sisse ja ülewalt kokku seotud, nii et wälja näewad nagu loogad.. On toodud lõhnavad männad mägestikust ja ridwad okstega ehitud. Ülewal seisab kiri: „Tere tulemast, wärad sõdurid!“ Kõik see on kolmewärwliste lippudega ehitud. Nii walmistati aiawäraw!

Wõidurikas sõjawägi tuli ja läks.

Wahest tuleb ta alles nende järele... wahest on ta otsustanud tulla alles jõuluks . . . Ühelgi tingimusel ei jää ta pühadeks wõõrsile. Ka nüüd tuleb weel ükskuid sõdureid . . . õhtu pole weel jõudnud . . . Küll ta tuleb . . . Tema teab ju, kui palju walutawaid südameid teda siin ootawad . . .

Nõnda mõtleb õnnetu ema.

*

Järgmisel päewal läks Cena warahommikul kirikusse. Raha, mis Stojan saatnud, oli ta wahetanud; nüüd ostis ta selle eest wahaküünlaid ja süütas need altari pühakujude ees põlema.

Rõõmsama näoga tuli ta koju.

„Jah jah . . . täna tuleb ta wististi tagasi . . . Homme on ju jõulud . . .“

nüüd ei kesta see enam kaua . . . „sosistab ta. „Kõige püham neitsi, too ta mulle tagasi . . . püha kaitseingel . . . Jeesus Kristus, lohuta mind . . .“

Kiina tuleb joostes ja teatab, et teised külapoisid koju tulnud.

Wana Cena otsaesine läheb kortsu... ta nägu tumestub . . .

„Ma ei taha, et sa alati jooksed, kui teised tulewad . . . Mine parem oma wennale vastu nagu teised tütarlapsed,“ wastas ta pahaselt

„Ema, minagi lähen õega ühes,“ hüüdis Radultsho.

Ja lapsed läksid lumist teed mööda mäele.

Wann Cena jäi aga aiawärawa ette seisma, et seal kodutulijat saaks teretada . . .

Külm tuul puhub mägestikust. Mäeharjad, kuristikud, lagendik — kõik on walged lumest. Taewas on tinakarwa. Mustad waresed lendawad üle tänawa wõi karjuwad lagedate puude ladwus.

Siin ja seal maanteel, mis Ihtõmani kuristikku wiib, seisawad neidude, naiste ja laste salgad, kes tulijatele vastu rutanud. Sest ikka weel tuleb sõdureid, üksikult ja mitmekesi.

Kiina ja Radultsho on esimesest salgast möödunud, siis teisest ja kolmandast . . . Ikka edasi, edasi lähewad nad. Nad tahawad Stojani teretada esimestena. Ära tunnawad nad ta kohe, olgugi et tuul neile lund, mis jälle sadama hakanud, silma puhub.

Tee tõuseb ja kaob siis mäe taha.

Midagi pole enam näha.

Kiina ja Radultsho on roninud mäele; tuul puhub seal kõwemini.

Tee käänaku tagast ilmuwad kaks lumitanud sõdurit.

Ei — Stojan see ei ole!

„Hei! . . . Kas tuleb weel sõdureid mäelt?“ küsib Kiina.

„Ei tea, laps! . . . Keda te ootate?“

„Batjat!“ wastab Radultsho.

Wäsinud rändajad kaowad.

Kiina wahib üksisilmil ette . . . Neil on külm . . . Tema lõdiseb ja Radultsho lõdiseb, aga: wend tuleb koju! . . . Nad ootawad teda, muidu on ema kuri, wõi ta nutab, kui nad teda kaasa ei too . . .

Wanker tuleb kahe reisijaga, kel soojad kasukad seljas. Jõudes nende kohale, peatab Kiina neid.

„Herra . . . kas mägedelt veel tuleb sõdureid?”

„Ei tea, tuwikene . . .“ wastab üks reisijatest, kasukakraet tagasi lüües ja imestades silmitsedes tütarlast, kelle nägu külmast sinine.

Wanker weereb edasi.

Lapsed jäävad seisma, nagu oleksid nad kinni naelutatud.

Mööduvad tunnid . . . Mägestikutuul kõweneb, piitsutab nende nägu, rebib nende riietust . . . puistab lund, keerleb, weerleb, ja — lapsed seisawad ning ootawad . . .

Nad puuriwad oma pilgud teekäänakusse, wahiwad, ja wahiwad, kas sealt nähtawale ei tule mõni elaw olewus . . .

Äkki hakkab Kiina süda waljusti põksuma . . . Ratsawägi kerkib lumest esile ja tuleb nende poole . . . Palju sõdureid . . . Ta ootab ja ta silmad hakkawad põlema, nii läbitungiwaks muutub ta pilk . . . Nagu tuul lähenewad ratsanikud ja ratsutawad edasi.

Kiina osutas alalõpmatult käega ja tal läks korda peatada kaht ohwitseri, kes teistest maha jäänud.

„Kapten, kas meie Batsha ka tuleb? . . .“ küsis ta nuttes.

Ohwitserid peatasid ja silmitsesid tüdrukut imestades.

„Kes see Batsha siis on?” küsis üks neist.

„Batsha Stojan! . . . Meie Batsha Stojan! . . .“ kisendab Radultsho karsitult. Ta imestab, kuidas üks kapten, pealegi niisuguses mundris, ei tea, et Stojan nende Batsha on.

„Milline Stojan? . . .“ kordas ohwitser wõorastades.

„Stojantsho Wietrenist . . . wastab Kiina kõrgemal toonil, nagu peaks juba see wõorast weendumusele wiima.

Ohwitser wahetas mõned sõnad selt-simehega ja küsis osawõtlikult:

„Kas teenis Batsha ratsawäes?”

„Jah . . . jah . . .“ wastas tüdruk, kes sellest aru ei saa.

„Teda meie hulgas ei ole . . .“

„Hei . . . minge tagasi külla . . . siin külmetate ära! . . .“ hüüab teine ohwitser.

Nad andsid hobustele kannukseid ja kihutasid teistele järele.

Kiina nuttis ja ka Radultsho hakkas juba tema eeskujul nutma. Nende käed ja jalad olid juba külmast kanged, ja näost olid nad sinised.

Kogu maantee külani oli tühi. Wastutulijad olid kõik tagasi koju läinud, sest õhtu lähenes ja tuul oli jääne. Eemal kadus ratsasalk ja tuul kandis nende lauluhääle lasteni.

Nüüd otsustasid ka Kiina ja Radultsho koju minna.

Jõudis öö . . .

Tarretud käed warrukates, läksid nad nuuksudes tagasi ja mõtlesid emale, kes neid aiawärawa ees ootas . . .

Mäelt sõitis uus wanker alla, kolm hobust ees.

„Herra . . . kas veel tuleb sõdureid?”

Wanker wuras neist ruttu mööda, midagi polnud pimedas näha ega kuulda . . .

Ja lumetorm wingus hirmsasti . . . nagu oleks ta lastele tahtnud wastata. Tema tuli läänest . . . lahinguwäljalt . . . sealt, kus ta täna Piroti juures wiinamägedes ka Stojani haua kinni kattis . . .

Kodulinn.

Balti-Saksa luuletaja A. Weiss v. Ruckteschell.

Mu lapsekodu tule sa,
mu wana, halli linna!
Seal waikne, õnnis wiibida,
kes ihkab koju minna.

Seal püha kodulaulu veel
on mühisemas meri,
seal noorustules mölgub meel
ja weereb soontes weri.

Seal liigub wana wagajutt
weel armastusest, walust,
seal otsib hing veel hommikut
ja lapseõnne alust.

Lahutatud.

Saksa kirjanik Otto Anthes.

Elas kord Lübecki lähedal Wulfi külas talumees, kes, olles umbes kolmkümmend aastat wana, abiellus neiuaga, kes pärit Vorradest. Kuna mees oli rikas ja kena, neiu aga ilus, siis oleks pidanud nende abielu olema õieti kõige parem ilmas. Kuid selle asemel tülitsesid nad esimesest päewast saadik, nii et nad ainustki õnnetundi ei näinud. Mees oli kiire kiruma, naine waikis küll tüki aega, purtskas siis aga ka omalt poolt tuld. Ja nii sündis see päewast päewa. Wiimaks — aasta oli waewalt möödunud — paninaine plehku. Tapakkis salamahti oma paremad asjad, lahkus talust ja läks tagasi Vorradesse, kus ta enesele korteri wõttis, sest et ta wanemad teda ta põgenemise pärast enam oma juure ei wõtnud.

Nüüd olid abikaasad ligi kakskümmend aastat üksteise peale kaugelt pahased. Meest sundisid ta sugulased mitu korda, et ta naise wastu pahahtliku lahkumise pärast lahutuskäebuse tõstaks. Aga ta ei tõstnud. Kas ta naisolewuste wastu üldse õudu tundis, nii et omas seotud wabaduses enesele kaitset nägi, wõi hoidsid teda teised põhjused seda tegemast, ei teadnud keegi kindlasti, kuna ta ise sellest iial ei rääkinud.

Aga kui ta wiiskümmend aastat wanaks sai ja üks talle silma hakkas paistma ilus noor tüdruk, kelle ta sõbrad kawalusega tallu toonud, siis sõitis ta ühel päewal Lübeckisse adwokaadi juure ja andis käebuse naise wastu kohtusse.

Käebuse käik wenis lõpmatu pikaks ja sel ajal muutus noor tüdruk talle ikka meeldiwamaks, aga ka ikka kummalisemaks. Sest ta nägi mida enam aeg wenis seda sagedamini wõidurõõmust, ahnet pilku, mis neiu ilusatest silmadest wälja kiirgas, kui ta temale lähenes. Ja kui ta sellest pilgust esiti ka ei hoolinud, sest et neiu talle muidu meeldis, ometi sünnitas talle neiu meeldida-tahtmine temale pika peale sügawat hirmu.

Wiimaks jõudis kohtupäew kätte.

Kui mees kohtumaija astus, kohtas ta oma adwokaati, kes talle rõõmsasti kätt andis ja kinnitas, et ta asi hea olla ja ta lahutusel takistusi ei tulla.

Mees nagu jahmatas, ja ta pähe tõusis aimdus, seaduse määratumast nõudlikkusest, mis heaks arwas otsustada, kas kaks inimest kuuluvad kokku wõi ei, kaks inimest, kes ses suhtes ise juba otsusele jõudnud ja seda kakskümmend aastat juba teostanud. Tema oli kohtuotsust ainult wormiasjaks arwanud. Nüüd aga torkas talle silma, et see tõesti tõsine otsus tahtis olla.

Nimelt läks asi tõesti siledasti. Niipea kui kohtunikud ja adwokaadid üle wastaste pea kõiksugu asju olid rääkinud, mida need ei mõistnud, tunnistati nad lahutatuks. Aga kui mees kohtust lahkus, ilma et oma naisele oleks silmaga heitnud, oli tal tunne, nagu oleks naisele ülekohut tehtud sellega, et asi seal otsustati, kus seda ei oleks pidanud otsustama. Ühtlasi nägi ta ilusa tüdruku nägu kodus ja nägi ka külma pilku, mis ta silmist sähwatas. Kohmetult läks ta kõrtsi, kuhu ta oma hobuse jätnud, ja laskis enesele pudeli weini anda. Aga pidulikku tuju ei tahtnud tulla. Sellepärast laskis ta hobuse ette rakendada ja sõitis linnast sügawas mõttes koduteele.

Olles tüki maad sõitnud, nägi ta äkki oma endist naist oma ees koju minemas. Kuna hommikul oli tugew hoog wihma tulnud, siis oli naine kleidi kõrgele kinnitanud ja sammus wäsinult teed mööda edasi. Mehel oli temast kahju, et ta jala pidi kõmpima, kuna tema mugawalt wankris istus.

Ta andis hobusele piitsa, sõitis naisele järele ja ütles :

„Noh, Annemarie, kas tahad peale istuda?“

„Tänan!“ ütles naine ja ronis ilma muud ütlemata wankrisse mehe kõrwale.

See oli olnud kerge. Raskem oli juttu alata. Naine waikis. Mees aga tahtis ka oma wankris peremees olla.

„Jah,“ algas ta wiimaks, „nüüd on meie asi õnnelikult läbi.“

„Jah,“ vastas naine ja waikis jälle.

„Miks,“ jatkas mees natukese aja pärast, „miks ei saanud me üksteisega õieti läbi, Annemarie?“

Naine ootas tüki aega. Siis ütles ta:

„Ma ei meeldinud sulle warsti enam!“

Mees silmitses teda kõrvalt ja imestas, kui ilus naise nägu walkjate juuste all weel oli.

„Ei,“ ütles ta siis otsustawalt, „nii see ei olnud. Meeldinud oled sa mulle alati. — Alati,“ kordas ta rõhuga ja mõtles kerge õudusega kodusolewale tüdrukule ja tema mustale, rumalale iludusele, mille järele ta äkki enam põrmugi ei ihaldanud.

„Aga wõib olla,“ jatkas ta natukese aja pärast, „wõib olla, et sina mind küllalt ei armastanud.“

„Kui mina sind küllalt ei oleks armastanud,“ vastas naine rahulikult, „siis oleksin ma sinu juure jäänud, selles wõid kindel olla. See ei oleks midagi tähendanud, ja mina oleksin ikkagi olnud rikas perenaine.“

„Ja nii? Kuidas? Kuidas sa seda arwad?“ küsis mees ruttu ja ta tugewad käed, mis ohje hoidsid, läksid rahutuks.

Naine kehtas õlgu, waatas märjale maale ja waikis.

Mees raputas kärsitult ohje, nii et hobune ehmatades sõitma kargas. Naine naeratas pilkawalt:

„Sa oled ikka weel sama äge.“

„Ei,“ vastas mees ja wihastas iseenese peale. „Olen jäänud palju rahulikumaks. Kes kakskümmend aastat üksi on, õpib seda. Aga ma mõtlesin parajasti kohtunikku, ja siis asus mu rinda wiha.“

Naine waatas talle küsiwalt otsa.

„Mis on õieti neil sellega asja,“ jatkas mees, „kas meie lepime wõi ei lepi? Kas kokku jääme wõi lahu läheme? Midagi ei ole neil sellega asja!“

„Sa küsisid seda neilt ometi,“ tuletas naine meele.

„Küsisin? Põrgult küsisin ma. M i n u tahe oli see. Ja kui ma neid wõõraid kuulsin sellest rääkiwat, oleksin neile heameelega suu peale löönud, et nad endid segawad teiste asjadesse.“

Hobune oli jälle käima hakanud ja sörkis pikkamisi Vorrade poole. Küla ees ütles naine:

„Pea kinni! Ma lähen siin maha. Suur tänu pealewõtmise eest.“

Mees pidas hobuse kinni ja naine tõusis. Kui ta ennast üle wankri keerutas, tuli nähtawale ta jalg kuni põlweni ja mees nägi ta punast sukapaela, mis nagu naise pilkaw naeratus lukustas, mis tema juures oli saladuslikku. Nüüd alles teadis mees, et ta seda naist oli ihanud kõik need aastad, seda naist, kes talle alati oli meeldinud kõige oma saladusliku tulega, mis temas peitus ja aegajalt loitma lõi pilkes ja meekekibeduses.

Ta kahmas naise käewarrest kinni.

„Sina! Ma kardan koju sõita. Kui ma nõnda koju lähen, wõtab see inimene minu nagu ma olen ja seisan.“

Naine naeris tasa.

„Oled ju waba mees ja wõid ennast wõtta lasta.“

Mees kiskus ta, ehk küll naine juba poolenisti maas oli, jälle wankrisse, nii et ta tema käte wahale waarus.

„Tule kaasa! Sina Annemarie! Wilistame kohtunikku otsuse peale. Algame weel kord otsast peale. Kas jah, mis? Wõi ei taha sa?“

Seda sosistas ta ärewusest kähisewa häälega.

Naine puhkas ta käte wahel ja oli silmad kinni pigistanud ega awanud neid ka, kui mees lõpetas, nagu ta ennast ka ei liigutanud.

Nüüd andis mees oma waba käega hobusele piitsa ning kihutas läbi Vorrade Wulfi küla poole. Kuna aga ohjad londis olid, sest et mees ikka weel naist rinnal hoidis, ja hobune ei teadnud, mis sündis, siis ei hoidnud ta ka enam kesk teed, mis isegi kitsas oli, Wanker hakkas pöörlema ja korraga pörkas esimene ratas kraawi. Nõksatades jäi wanker seisma. Mees lendas üle pea põllule ja naine talle järele.

Pisut aega lamasid mõlemad waikself, ka hobune oli paigal ja norskas ainult.

„Annemarie,“ hüüdis mees siis tasa-kesi, „kas said wiga?“

„Ei,“ vastas see sama tasa, sest ta ärkas alles seda küsimust kuuldes.

Siis lamasid nad jälle waikselt ja mõtlesid ehmatuse üle järele.

Naine oli esimene, kes ennast katsumus jalule ajada. Nüüd kargas ka mees üles ja aitas naise püsti, läks aga tema juurest warsti kohmetult hobuse juure. Ta patsutas wärisewale hobusele kaela ja silitas ta sapsukohta. Siis hakkas ta kahju üle vaatama. Ohjad olid katki ja üks ais pärast wälja murdunud. Aga kui ta wankrikastist läks nõöri wõtma, oli naine juba tema kõrwal ja aitas teda. Ta hoidis aisa murdunud otsad kokku, kuna mees neid sidus. Nii tehti kõik hädapärast korda. Ja kui kõik korras oli, ütles mees tasakesi :

„Nüüd wõin ma kõrwal käies koju minna.“

„See on wõib olla ka parem,“ ütles naine, „nii jõuame kui tormist tulnud koju.“

Ja juba sammus ta mehe kõrwal Wulfi küla poole, nagu oleks see olnud kõige loomulikum asi maailmas.

Nii jõudsid nad kindlal sammul koju. Ja said jälle samal oma lahutuse õhtul meheks ja naiseks ise oma otsuse järele.

Ja kui nad pärast weel registreerimisebüroos ning pastori juures käisid, siis tegid nad seda — nagu mees ütles — ainult sellepärast, et ametnikkudel ja õpetajal ka midagi teha oleks.

Maailma kuningas.

Saksa kirjanik Ernst Falken.

Kunagi mingisugusel ajal olid paljud herrad koondunud suurde toredussaali kuningat walima: maailma kuningat.

„Minu esiwanemate arw“ . . . kõneles keegi auwääriline wana mees seltskonnast . . . „ulatab tagasi igawanadesse aegadesse. Rüütlid olid nad ja wägewamad isegi neist, kes enese ise olid teinud kuningateks. Sellepärast oleks see õige ja tark tegu . . .“

„Rüütlid ja rööwliid!“ . . . hüüdis keegi waimulik, kelle silmist armastuse ja heatahtluse kõrwal rääkisid uhkus ja iseteadwus . . . „Rüütteleid ja rööwleid on üksteisest raske lahutada. Kuninga troon tugegu pehmuse wõimule ja tema ainsaks wõimuks olgu tarkus. Meie waimulikud teadlased . . .“

„Teie olete ainult üks osa teadusest, mida meie edustame“ . . . katkestas waimuliku mehe kõnet nurgas waikselt istuw kõhetu mees, kel walkjad juuksed ja elust läbitungiwad silmad . . . „Meie luuletajad ja kunstnikud näeme kõrgusi ja sügawusi ja peame neist lugu, ehitame oma luulekujutustes kuningriike,

mis aga orjad paraku jälle pimedast peast häwitawad. Mis oleks õigem, kui et meie hulgast kuninga . . .“

„Kuningas, kes rahata on!“ . . . naeris keegi wäike, paksu kõhuga mees ja kõlistas westitaskus raha . . . „Kuningaks wõib ainult see saada, kel raha on! Waim rahata on wäärtusetu, aga raha ühes waimuga on wõit! Walige kaupmees . . .“

„Waadake minu kätt“ . . . esiti tasa, siis waljemini kõneles wiletsas riides tööline . . . „Töö õigustab kuningat walima. Walitseda wõib ainult see, kes kõik paremini oskab kui mina . . .“

Wood käisid kõrgelt. Need olid ju inimesed, kes seal koos olid. Igaüks neist kiitis oma seisust, soovitas ennast kuningaks. Juba hakkasid üksikud teistele kallale kippuma. Siis — siis jäi kõik äkki wait.

Saali läwel seisis, päikesepaistest raamituna, walge peaga wäike poiss. Laps!

Ja laps waliti maailma kuningaks Ja ta walitseb tänini.

Lillede ime.

Daani kirjanik Ingeborg Sick.

Üks ema ütles oma väiksele tütrele: „Liisi, homme on pühapäew. Tõuse wara üles ja mine kitsekarjasega Marlingi mäele. Sest praegu õitsewad Alpiroosid ja wõib olla ka prünellid. Siis nopi lilli Kristusele Terlami õnестee äärest. Kristus ripub seal ristil ning tunneb meie kõikide pärast piina, ta wiis püha haawa on werised ning ometi on ta meie isa nii mitu korda kaitsnud, kui see öösel pimeduses teel oli. Temale pead kõige ilusamad lilled wiima, mis leida wõid. Ja hiljem wõid siis meiega koos kiriku messile tulla.“

Järgmisel hommikul enne nelja koputas kitsekarjus Alois aknale. Siis kargas Liisi woodikesest ja kuna karjus uksest ukseni läbi küla käis, et kitsi koguda, pesi wäike tüdruk silmad, palmis lühikese juukse, tõmbas walge särgikese ja tumeda worldilise kuu selga ja sidus sooja räti õlgade ümber.

Wawalt kakskümmend minutit hiljem kohtas ta karjusega Marlingi mäe all.

Nende peade kohal ülewal kõrges hakkasid lumimäed kullana särama: kuid all, kus nad seisid, oli weel pime, ning kõike warjas tihe, niiske udu.

„Sa pead jalgu minu jälgedesse asetama õppima ju tubli sammu tegema,“ ütles kitsekarjus Alois, „sest ma ei tohi aega kaotada.“

Ta pööras kitsale teerajale ja Liisi pani jalakesed hoolikalt tema jälgedesse.

Nii läksid nad kiirelt ülespoole. Iga silmapilk tärkas udust suur, tume kuusk just nende nina ees. Kuid Alois oskas õigel ajal kõrwale pöörata, nii et oksad ainult Liisi kollaseid juukseid riiwasid ja sinna mõned säravad pärlid heitsid. Liisi hakkas lõõtsutama ja süda peksis tal nii waljusti, et ta lõõke lugeda wõis. Kuid ta pidi ju Kristusele lilli korjama, sellepärast tuli tal wastu panna ja mitte julgust kaotada.

*

Naelad karjuse raskeis kingades ja ta pikk alpikapp klirisesid kiwisel teel

ja kellukesed kitsede kaelas kõlisesid nii heledalt ja lõbusalt, nagu õekesed üksteisele naerawad.

„Alpiroosid tulewad juba warem, kui männad lõpewad,“ ütles Alois; „kuid kui sa kõrgemale ronid, siis leiad Marlingi alpionni nõlwalt wõib olla isegi eedelweissi.“

Eedelweiss! See oleks tore! Jah, seda pidi Kristus saama ja kui ta ka poole wäsinumaks muutuks, mõtles Liisi. Kristus rippus ju ristil ja kannatas kibedat piina kogu pika päewa kestel.

Kui mõlemad umbes kolmweerand tundi ülespoole olid roninud, peatas Alois. Ta wõttis mütsi peast, mille küljes oli kullisulg, pühkis pruuniks põlenud otsalt higi ju silus tumeda, tiheda juukse üle pea.

„Nüüd jõuame warsti päikese kätte“ ütles Liisi. „Sest see läheb alla, kuna me üles ronime.“

„Siis muutub soojemaks,“ wastas karjus. „Kuid selle traawi juures oleme tunniga alpirooside juures.“

See andis Liisile uut jõudu.

Päikesekuld wajus sügawamale, kuna mõlemad kõrgemale ronisid ja warsti selle keskel olid. Samal silmapilgul polnud ka udust muud enam järele kui säravad pärlid, mis rippusid igal oksal ja igal rohukõrrel nende jalgade ees.

Rada muutus kiwisemaks ja äkilisemaks ja siis hüppas äkki nende jalgade ees ojake wälja. Kitsed hüplesid lõbusalt teisele poole; kuid Liisi jäi kohmetult seisma, kuni Alois ta tugewal kael õhku tõstis.

„On parem, kui märjaks saamisega ootad, kuni koduteel oleme,“ ütles ta lühidalt ja tõstis Liisi teisele kaldale.

Teepöörangul ütles ta äkki: „Waata nüüd alla!“

Ah, pea hakkas pööritama! Majad orus olid nagu majakesed mängukastis. Kas ema weel magas? Wõi oli ta tõusnud ja keetis praegu wäikestele õdedele piima.

Aegamööda läks palawaks Üks higitilk teise järele jooksis Liisil üle otsa ja tõmpninakest mööda alla. Ta pühkis nad warukaga ära, sest taskurätti polnud ta kaasa wõtta usaldanud. See oli koju jäänud, et ta seda kirikuteel palwepaelaga käes kanda wõiks.

„Nüüd on kuus läbi,“ ütles Alois ja waatas päikese poole. Nüüd oleme kohe alpirooside juures.“

Seal kostis mändade keskel sulin.

„Seal on Maria allik,“ seletas Alois; „see algab wäikese kapelli juures. Suu- täis weit karastab meid.

Kohe olidki nad allikal. Ja seal — seal õitsesid alpiroosid! Rogu nõlw allika taga oli punane; seal wõis punaste õite sees nagu meres astuda.

„Oh sa armas Kristus!“ hüüdis Liisi hõisates. „Jah, sa pead roose saama!“

Ta pani pajukorwikese maha ja noppis mõlemate kätega, kuna Alois ristimärgi tegi ja kolm korda peopesast jõi. Liisi ei julenud joomisega aega raisata, ta tahtis kõrgemale jõuda ja Alois ei wõinud oodata Wäheste silmapilkude järele oli korwi põhi sama punane Alpiroosidest kui mäenõlw. Siis läks tee edasi, ikka kõrgemale.

Männad olid nüüd üsna wäiksed ja kaswasid kiduralt, siis lakkasid hoopis. Nad raputasid hommiktuules latwu, nagu tahaks nad öelda: „Jah, nüüd peate meieta edasi minema. Me ei wõi kõrgemale tõusta. Nüüd kaswasid ainult madalad kadakpõõsad ja hele rohi kiwide wahel; siis paistis siin ja seal wäike tulipunane õis rohus silma.

„Oh, waata ometi, prünellid!“ hüüdis Liisi ja noppis kiirelt ühe teise järele pumepunaseid vanilleorchideid, mis ruubiinidena särasid.

„Ta saab palju, palju lilli! See on tore,“ ütles laps särades Aloisile, kes tema poole oli pööranud. „Alpiroosid annan talle kätte — et werised haawad näha poleks; sinised gentianid — kui neid leian — panen koos prünellidega talle kaela ümber, sest nad lõhnawad hästi. Ja eedelweissi panen talle jalge alla; sest need lilled on üsna pehmed ja tema jalge all on ainul kõwa kiwi.“

„Kuid see on raske rännak, kuni sinna jõuad,“ üles karjus.

„Pean katsuma,“ wastas Liisi.

Nüüd läks tee peaaegu püstloodis üles ning jõi kaljupõhi. Kuid Alois tõusis ikka kõrgemale — kiwist kiwini — ja Liisi ronis wäsimatult järele. Ta pani jalad Aloisi jälgedesse, mõnikord ei suutnud ta ette näha, kuhu Alois oma jala paneb; kuid see leidis alati koha ja kus ta jalg seista suutis, seal oli ka Liisi jalale ruumi. Sest Alois oli ju nii suur — peaaegu kakskümmend aastat wana, oli ema öelnud — ja tema, wäike Liisi, oli ainult pool nii wana.

„Sa oled nii tubli ronimisel, nagu ma seni ainult ühte teist tütarlast olen näinud,“ ütles Alois.

Liisi tundis end üsna uhkena.

Lõpuks jõudsid nad kiwise kõrgusele, mil siin-seal pehmeid murukohti leidis, mis ulatusid kuni särawa lumeni mäetippudel.

Kitsed woolasid igalepoole laiali ja hakkasid hoolsalt rohtu sööma. Alois heitis esimesele murulapile, pani käed kaela alla ning tõmbas mütsi silmadele.

„Magan nüüd weidi,“ ütles ta. „Waata nüüd, kas eedelweissi leiad, kuid ära mine liig kuristikku lähedale, kuuled sa!“

Liisi ronis waewaga kaljumürakate wahel ringi, siniseid gentiaane ja sulgrohtu leidis ta hulgawiisi — kuid ta wahtis hoolega eedelweissi järele.

Ta oli näljane ja eriliselt ka janune. Ema oli talle lõhkiõigatud saia kaasa annud; sellest tahtis ta pool ise süüa, teise aga Aloisile anda; see käis ju äkilist teed iga hommikul ja tal polnud ehk saia kaasas; kuid ta ei tahtnud süüa, enne kui küllalt lilli polnud korjanud, sest ta oli liigs põnewas ootuses, mis ta weel leiab.

Äkki nägi ta halli wart, miskandis walget, sametisarnast tähelille, kiwide wahel.

Liisi karjatas. „Eedelweiss!“ hüüdis ta ja tormas kalli leiu poole. Kuid seal pidi rohkem olema! Ja tõesti — üks, kaks, kolm, luges ta — ja weel enam! Kuid nad seisid weel kaugemal äkilisel kaljuserwal.

Liisi noppis tulipunaste põskedega, ilma muu peale mõtlemata kui haruldaste lilled peale ning lõpuks lamas ta, kaugele üle kuristikku kummardades, maas, et weel rohkem ilusatest lilledest kätte saada.

Seal kõlas karjatus ja Alois seisis ta kõrwal, hingetult ja kortsus kulmudega.

„Kas ma sulle ei ütelnud, et kuris-
tiku serwast eemale pead hoidma?“
pahandas ta. „Sa oleks ülepea-kaela
alla kukkuda wõinud, enne kui sinust
kinni oleksin wõinud haarata.“

Kõwa käega tõstis ta Liisi kindlale
pinnale. Siis kummardas ta ise üle
serwa — üsna kaugele — seda nähes,
wõis pea pööritama hakata. „Nüüd
tahan sinu jaoks noppida,“ ütles ta.
„Kõige ilusamad kaswawad ikka kõige
hädaohtlikumatel kohtadel.“

Liisi, kes nutma tahtis hakata, rapu-
tas peakest.

„Ei,“ ütles ta tasa, „lilled on Kris-
tusele määratud, pean neid ise noppima.“

„Muidugi,“ ütles karjus sõbraliku-
malt, „kuid sa wõid need juure lisada.“

Sellega ulatas ta lapsele kimbu tore-
damaid suuri eedelweisse ja laps pani
nad korwi peale.

„Nüüd on mul küll, korw on täis,“
ütles ta.

„Siis saadan sind alpionnini,“ ütles
Alois. „Sealt wõid Martiniga alla minna,
kes kloostri piima wiib.“

Kui ta lapsega ukse ees seisis, silus
ta sellel oma suure pruuni käega üle
juukse ja ütles: „Sa oled hea tüdruk,
Liisi. Kui tuled Kristuse juure õonestee
ääres ja talle lilled annad, siis ütle ka
minu eest hea sõna, kuuled. — Sest mul
on mure — suur mure.“

Liisi lubas ja noogutas selle juure
pühalikult.

Siis istus ta Martini alpionnis ja
jõi piima saiaga; Alois ei olnud ühte
poolt wastu wõtnud ja Liisi arwas, et
siis ka süüa ei wõi, kui kellelgi mure on.

Siis läks ta Martiniga orgu. See uri-
ses algul weidi, et laps nii kõrgele saa-
detud; kuid kui ta kuulis, kellele j see
lilled noppinud, tegi ta ristimärgi a ei
öelnud enam midagi.

Alla läks kiiresti ja enne üheksat
seisis Liisi jälle all orus. Nii pidi ta lille-
dega ruttu õonestee juure tõttama, et
kella kümneks kiriku jõuda.

Kui ta Joseph Semleri suure, walge
majani jõudis, mis oli kogu külas kõige
uhkem ja wiimane tee ääres enne kui
tee Terlami poole pöörab, peatas ta het-
keks, et lilli waadelda.

Seal koputas keegi aknale ja kui
Liisi üles waatas, seisis seal Joseph
Semleri naine ja wiipas käega.

Liisi astus maja poole ja naine astus
talle ukse läwel wastu.

„On need alpiroosid, mis sul kor-
wis on?“ küsis ta. „Jah — arwasin
seda kohe. Mu Irene tahaks neid nii
wäga näha. Kas astud ehk sisse ja
näitad neid talle? Ta ise ei saa kunagi
wälja.“

Liisi astus naisega läbi koja ja wa-
sakult teisest uksest sisse.

Ja seal oli Joseph Semleri oma tü-
tar woodis — Irene, kes alati nii ilus
ja terwe oli olnud — ja oli üsna kõhn
ja walge näost.

„Kas wõin su lilli näha?“ ütles ta
nõrga, kareda häälega. „Waata, nad on
juba täitsa lahti lõõnud! alpiroosid =
prünellid — eedelweiss! Need ei õitse
enam minule — mitte ainustki enam.
Kust said nad?“

„Marlingi mäelt. Läksin kitsekarjus
Aloisiga üles; ja noppisin nad kõik ise,
peale suure eedelweissi kimbu — selle
noppis tema.“

Irene kummardas näoga sügawale
lilled kohale. ja sellele langes nõrk,
roosakas helk neilt, kõigilt alpiroosi-
delt. „Kui wärsked nad on — ja nii
ilusad — ja kui hästi lõhnawad!“ ütles
Irene ja paitas neid oma kõhna palega.

Siis sules ta silmad. „Mulle näib,
nagu oleksin ise ülewal olnud,“ sosis-
tas ta, „jah, nagu oleksin jälle seal
olnud.“ Ja särav pisar tuli ta pikkade
ripsmete alt nähtawale.

Seal ei wõinud Liisi enam muu
peale mõelda, kui ainult selle peale, et
tal Joseph Semleri suurest tütrest kahju
on, kes oli olnud nii ilus ja terwe ja
kes nüüd iialgi enam mägedesse lilli
korjama ei wõinud minna.

„Wõid nad enesele hoida,“ ütles
Liisi ja raputas korwi sisu walgele
wooditekile. „Kingin nad sulle, wõta
kõik enesele. Nad kuuluvad sulle.“

Haige haaras lillehunikust mõlema
käega kinni, nagu tahaks ta oma wara
kindlustada. Ja naeratus — kahwatu —
wärisew nagu talwine päikesekiir libi-
ses üle ta huulte

„Ah Liisi,“ ütles ta, „sa ei teagi, kui
õnnelikuks sa mu teed. Püha jumala-
ema tasugu sulle.“

Nüüd tegi ema Liisile märgi, et ta
nüüd jälle läheks. Ta kartis wist, et
Irene wäsib. Kuid kui laps läwel weel
ümber pööras, ütles haige tüdruk weel

kord: „Ah Liisi — sa tegid mu õnneli-
kuks.“

Ja Joseph Semleri naine suudles Liisit mõlemale ümarikule põsele. Kuid kui laps tühja korwiga jälle tänawal seisis, haaras teda suur hirm. Oli juba hilja, nii et Liisi kohe koju pidi minema. Ah, ta teadis, et Joseph Semleri maja taga Kristus ristil rippus -- suur ja werine mäeseina ees. Ja ta polnud ainustki lille saanud.

„Niipea kui wõin, jooksen tema juure,“ mõtles Liisi, kuna ta koju tõttas. „Ja ütlen talle: Ära ole pahane, armas Issand — palun, ära ole pahane — ja kas pole tõsi, sa ei ütle emale, kui ta kord mööda tuleb — kuid ma andsin su lilled suurele Irene Semlerile, kes on raskesti haige, sest ta nuttis, kui neid nägi. Ja niipea kui ema lubab, toon sulle teised lilled — ilusamad — jah, lähen kuni lumepiirini, et neid tuua.“

Kui ta koju jõudis, küsis ema ainult, kas ta palju lilli leidnud. Seal luges Liisi kõik nimepidi üles — see polnud ju wale — ja siis läks ta wanematega jumalateenistusele.

Päew möödus, kuid Liisi polnud rõõmus. Ta südametunnistus polnud hea.

„Ta ripub wäljas ja tunneb meie kõikide pärast kogu päew piina,“ mõtles ta. „Ja mul polnud tema jaoks ainustki lille.“

Kohe peale päikese loodenemist tulid kitsed läbi küla koju.

Nende taga sammus Alois — aeglaselt ja wäsinult.

Kui Liisi teda nägi, tuli talle hirmuga meele, et ta lubanud oli tema eest hea sõna ütelda — ja et ta teda õigupoolest petnud on.

Ta jooksis tema juure. „Alois,“ ütles ta ruttu ja weidi kartlikult, „ära ole pahane — kuid sinuga asi wist nii ruttu ei parane. Sest ma pole weel Kristusega kõnelnud Ma ei jõudnudki lilledega temani. Joseph Semleri Irene oli mind näinud ja ta nuttis, kui ta lilli nägi, kinkisin nad siis talle. Ta on raskesti haige.“

„Jah, tean seda,“ ütles Alois. „Kuulsin seda teistelt, sest ma ise seal ei käi, kuna Irene isa mulle ust näitas. Nii siis, ta sai lilled enesele?“

„Jah, ja ta oli väga õnnelik,“ ütles Liisi jutukalt, sest ta märkas, et Alois

kurjaks ei saanud. „Ta ütles, et see talle aegu meele tuletawat, kui ta ise ülewal käis.“

„Jah, tookord,“ wastas Alois ja noogutas kurwameelselt, „jah, tookord. Kui me koos kooli läksime — siis olime igal ilusal suwipäewal kahekesi ülewal.“

„Ja me tundsime iga lille — kuni tipuni. — Kuid ta oli terwem ja ilusam kui kõik teised.“

„Nüüd on ta kibe kõhn,“ ütles Liisi, „ja tal on nii suured silmad. Olen rõõmus, et talle kõik lilled andsin. Kuid mul on siiski kahju, et Kristus nüüd ühtegi ei saanud. Ta ripub wäljas ja kannatab meie pärast. — Siis oleksin teda ka heameelega palunud, et ta Joseph Semleri suure Irene jälle terweks teeks. Ta teeks seda kindlasti, kui ta teda saaks, kui haige see on — ja et selle eest ilusaid ilusaid lilli saaks — jah, nüüd pean ootama, kuni teisi tuua wõin.“

Alois silus lapsel oma suure, pruuni käega üle juukse, nagu hommikul, ja Liisi tundis, et ta käsi wärises. „Sa oled hea, wäike tüdruk, Liisi,“ ütles ta. „Jah — kui ta käsi jälle hästi käiks.“

Siis läks ta kitsedega edasi — aeglaselt ja wäsinult.

Järgmisel päewal ei wõinud Liisi kuhugi minna. Pärast kooli pidi ta ema ja wäikseid õdesid aitama. Kuid teisipäewal saadeti ta munadega nunnade juure, siis wõis ta koduteel Kristuse juure õonestee ääres minna, et sellele kõik öelda. Põksuwa südamega hiilis ta ümber nurga ja mahalöödud silmil astus ta kaljuseina juure.

Kuid kui ta üsna lähedal oli ja silmad tõstis — jäi ta wapustatult seisma. Sest ime oli sündinud — suur ime!

Seal rippus Kristus suurel ristil — ja ta ümber olid kõik mägestikulilled.

Pupaseid alpiroose hoidis ta kätes, sinised gentiaanid ja purpurlilled olid tal kaela ümber, et nad talle lõhnaksid, ja walged eedelweissid olid tal jalge all nagu pehme, walge padi. . . , täitsa nii, nagu Liisi mõelnud ja Aloisile kirjeldanud oli.

Liisi tegi ristimärgi ja sügaw ohe tuli ta südamekesest. Sest ime, tõsine ime oli sündinud! Kristus oli ju kõik ta lilled saanud!

Siis pani ta käed kokku ja palwetas Joseph Semleri haige Irene eest, et selle käsi warsti paremini käiks—üsna hästi. Ja kitsekarjus Aloisi eest, kel mure, suur mure oli, palwetas ta ka.

Kui Liisi warsti peale seda Joseph Semleri majast mööda tuli, seisis naine akna all ja kutsus teda üsna imeliste silmadega.

„Kas tahad mu Irenet näha?“ ütles ta. „Nüüd käib ta käsi hästi.“

Selle üle ei imestanud Liisi sugugi. Ta oli seda ju palunud. Ja see oli hoopis wäiksem ime, kui lillede ime.

Ta läks naisega tuppa — ja seal lamas Joseph Semleri suur tütar kinnissilmil janäoga, mis oli nii walge kui eedelweiss.

Kuid ta nägi õnnelik wälja, nagu pühapäewal, kui ta lilled sai.

Ja need lilled olid nüüd ta ümber küwatud, kõik, kõik — Alpiroosid, purpurlilled ja sinised gentiaanid. Suur eedelweissi kimp — mille Alois oli noppinud, oli ta ristipandud käte wahel ja sammepehmed õied lebasid ta rinnal.

Liisi waatas waikselt walge aseme poole, kuna ema enese ette wahtis.

„Nüüd käib ta käsi hästi,“ kordas ta. „Kas näed, et ta jälle õnnelik on, mu Irene? Kuid sa tegid talle wiimase rõõmu maapeal.“

Ta kummardas, et Liisit mõlemale ümarikule põsele suudelda ja hakkas siis südantlõhestawalt nutma.

Liisi tuli nutetud silmadega ja kartliku näoga koju ja jutustas emale, et Joseph Semleri Irene surnud on, et ta talle pühapäewal kõik lilled oli kinkinud

ja et Irene nüüd nende lillede keskel lamab ja õnnelik näib.

„Kuid, ema,“ lisas laps juure, „on sündinud ime — suur ime. Sest Kristus on mu lilled siiski saanud. Sa wõid ise õõnestee ääre minna ja seda näha. Ja see on ometi tõsine ime, eks?“

Ema ütles jah, see olla suur ime, kuid see sündiwat tihedamini, sest sellega olla saladus ühendatud

„Waimulik,“ jatkas ema, „usaldas selle kord mulle, kui Kristusele kõige parema, mis mul oli, anda tahtsin. Mine oma anniga wana Kathi juure, kes on pime, ütles ta, siis saab Issand selle kõige kindlamini, sest ta on öelnud, kõik hea, mis teistele teeme, selle teeme talle. Ta saab kõik ja teine tohib anni siiski enese jaoks hoida.“

Siis mõistis wäike Liisi, et talilled kõige paremal wiisil Kristuse kätte olid läinud.

Ja nüüd, kus ta saladust tundis, otsustas ta nüüdsest peale ikka sel kombel anda. Külas oli waeseid ja hai-geid küll, kellele ta lilli wõis wiia — peale Joseph Semleri suure Irene, kelle käsi nüüd hästi käis.

Kuid kui ta hiljem alpiroose noppis, ei wõinud ta enam Aloisiga koos üles mägedesse ronida.

Sest Alois oli ühel hommikul kaugele mägestikku läinud — ja ei tulnudki enam tagasi. —

„Ta tingis enese wist sealpool Marlingi mäge ühes külas ametisse,“ arwasid wanad inimesed külas.

Kuid noored waikisid, niipea kui kitsekarjus Aloisist jutt oli.

Jõuluks.

P. Grünfeldt.

Jälle sirawad küünlad puus,
jälle on silmad täis sära,
jälle on soojad sõnad meil suus,
hädad me juurest läind ära.

Milline ime, jah, ime see,
millest said südamed sooja?
Kas ehk ristelnud meie tee
sinuga, maailma Looja?

Kuule, kuis lapsed laulawad,
kuule, kuis kõlawad kellad!
Minule, sinule ütlewad nad
sõnu, mis tasased, hellad:

„Kadugu tüli ja kadugu riid,
südame nad nüüd ei mahu,
sinna nüüd nagu pehme siid
asugu armastus, rahu!“

Petlema täht meile näidaku teed
rahus ja õnnes nii pikka!
Tüli ja waen aga — kadugu need!..
Peaks see jääma nii ikka!

Hispaania wiisakus.

Austria kirjanik Ernst von Csala.

Rong weeres aeglaselt läbi Andalusia mägimaastiku. Hallid, kiwised stepid, mil kaswas waewaselt kõwa rohi, waheldusid ülewoolawa wiljakusega orgudega; selle üle laotus halasamatatu taewas sinisest tulest. Väikese weduri kiiduwäärt õhin tunnis vähemalt kakskümmend kilomeetrit ära sõita, kui ka laialdane sõiduplaan, mis ette nägi igas väiksemas jaamas wiie — kuni wiieteistkümneminutilise peatuse, et hiljaksjäänutele weel kaasasõitu võimaldada, andsid mulle rikkalikult juhu-seid maastiku ilu ilma närwilise kiirustamiseta nautida.

Mu osakonnas istus ainsa kaasreisijana wana talupoeg ühes nurgas ja magas. Aegajalt wirgus ta, sülitas põrandale ja uinus jälle. Uurisid teda üksikasjalikult rahwatüübina, ta näojooni, ta riietust, ta pakke. Tundsin teda warsti põhjalikult, ta polnud eriliselt huwitaw.

Jälle peatas rong. Astusin maha, jalutasin üle perrooni wiltsa puumajakese poole, mis end uhkelt bariks nimetas. Leides weine, napse ja kõiksugu teisi jookke, ainult mitte midagi söögipoolist. Allohwitser ja mõlemad shandarmid, kes ametwagunis rongi saatsid ja igal peatusel edastagasi patrulleerisid, tulid karastustarwiduseks ka siia; kohe astusin läbi kitsa ukse uuesti wälja, et pääseda muidu möödapääsmatust kutsesest klaas weinile, kuna tundsin raskete weinide mõju tühjale kõhule.

Nii jalutasin üle perrooni kuuma igawuse, kuni jaamaülem kellahelinal hüüdis: „Palun härrasid reisijaid wagnisse minna!“, mille peale kõik jälle tulistesse wagnitesse ronisid. Masin ajas suitsu wälja, logises ja mürises ning pani rongikese lõpuks käima.

Mu saatja oli parajasti jälle tublisti sülitanud ja sules rahustatult silmad. Kui ta ainult sügawalt ja kõwasti uinuks! Siis wõiksin mõlemad saiad ära süüa, mis hommikul wara ühes olin wõtnud. Ohates waatasin pakikese poole töötusrikaste raswapekkidega, mu kõht

urises näljast. Kuid kui wanamees siia waatas, pidin talle maa kombe järele neid pakkuma ja siis oli üks sai kadunud.

Uurisid teda. Nüüd polnud ta kümme minutit sülitanud, ta magas ehk tõesti? Ootasid südametuksumisega weel wiis minutit, ta ei liigutanud. Lõpuks ometi! Tõusin tasa, wõtsin paki maha ja waatasin hellalt blondi küpsetise peale. Kuid seal tõstis wanamees pea, sülitas, nii et laksus — nüüd ei läinud teisiti, nihkusin talle lähemale, hoidsin mõlemad saiad tema poole: „Le gusta a vd.?“

Ta noogutas. „Muchas gracias, caballero!“ (Palju tänu, härra!) ja haaras ühe saia, nagu ette olin näinud.

Noh — kui juba! „Que aproveche — head isu!“

„Que aproveche!“

Tükk aega närisime waikides. Siis oli see lõbu otsas. Ma nõjatusin jälle oma nurka ja waatasin sõiduplaanis jaama järele, kus loota wõisin ehk midagi söögipoolist saada.

Kuid siis wõttis wanamees suurepoolse paki, mis oli mustasse rätikusse sõlmitud, pakiwõrgust, nihkus lähemale ja awas aeglaselt sõlmed. Esiteks tuli tumedatest wõltidest nähtawale pikk lumiwalge saiapäts, millest ta kaks wägewat wiilukat maha lõikas; siis õngit- ses ta tumepunase worsti meelitawa ümarikkusega esile, millest kaks rusikjämendat tükki eraldas, et neid leibade peale istutada. Sõbralik aimdus kerkis minus, nii et ma — moodsat lüürikut plagieerides — seesmiselt „Hei!“ hüüdsin. Ja siis küsis see jumalast läkitatu suurepärase käelligutusega: „Le gusta a Vd.?“

Kas ma tänasin ja kinni haarasin!! — Worst oli põrgulikult piirane, kuid magus leib wähen- das weidi ta terawust. Mitte raasugi ei jäänud järele.

Jälle pistis ta noa leiwa sisse, jälle langesid kaks wiilukat. Kompsu õisest pimedusest ilmusid hulk praetud lambaribikesi, millega ta wiilukaid ilustas: „Le gusta a Vd.?“

„Muchas gracias — que aproveche!“

„Que aproveche!“

Liha maitstes toredalt, me närisime ja neelasime võidu. Ümbrus ei paistnud mulle enam nii troostitu, palawus oli vähem tunduw — isegi rong näis kiiremini ja ühtlasemalt sõitwat.

Must komps oli põhjatu. Ilmus toores sink, seakül, praetud kodujänes. Leiwapäts sulas noahoopide all nagu lumi juunipäikeses. Vanamees ulatas mulle ühe leiwa teise järele, mu isu awaldas tasse nähtawasti head mõju ja ma närisin ja jahwatasin, et higi otsal seisis.

Lõpuks ei wõinud seda enam paremagi tahtmise juures jätkata, kinnitasin wäsinult, et wõimatu weel toitu wastu wõtta. Kuna mu sõbralik kaasreisija musta kompsu jälle korda seadis, otisisin sigaretid wälja ja pakkusin talle.

„Dispense, senor!“ hirwitas ta, „Te olete wõõras, lubage mulle sigarette suitsetamiseks korda seada.“ Ta wõttis kaks, käristas nad lõhki ja mässis nad wärskesse sigaretipaberisse — ja tõe-poolest maitseisid nad paremini. Kaotada polnud neil ka midagi.

Rong jooksis ägades jaama sisse. Tõusin üles, kutsusin wanameest kummardusega, mida olin näinud von Carllose juures Burgtheatris, klaas weinile.

Puumajake oli seekord weel wiletam; ta seisis ainult weel sellepärast, et polnud otsusele jõudnud, kuhu poole ta langema peaks.

Tellisin: „kaks Jerezi!“ Noogutasime üksteisele ja jõime. Jahe, punakalt kuldne wein libises sulawa tulena läbi kurgu. Siis lasi ta kaks klaasi mustpunase Riofaga täita. Me noogutasime ja jõime — kibekas jook weeres pehmendawalt alla ja kaotas põletawa janu, mille olid tekitanud kangesti würtsitud söögid.

Tundsin, kuidas mu eluwaimud wirgusid. „Kaks Manzanillat!“ hüüdsin ma äkilist laulurõõmsust waewaga alla surudes. Manzanilla hõõgus nagu raske tumepunased Andaluusia roosid, klaasid särasid, nagu oleks nad lihwitatud rubiin. Me noogutasime ja jõime — wein oli kuulmatu.

„Kaks Valdepenast!“ hüüdis wanamees, seal astus allohwitser mõlema

shandarmiga sisse. „Ei!“ parandas ta end, „wiis Valdepenast!“

Klaasid klirisesid. Me wahtisime üksteisele otsa, tegime rõõmsaid grimasse ja jõime. „Kuidas meeldib Teile Hispaania, senoor?“ küsis mult allohwitser. „Kuulmatu maa!“ konstateerisin ma, „jään Hispaaniasse!“, ja allohwitser komandas: „Wiis Yepü!“

Yep oli helekollane nagu kewadine päiksepaiste, selge nagu hommikuõhk ja imelise magususega. Pisikesed wahu-pärlid tõusid üles ja ühinesid lumiwalgeks wahukrooniks.

Tundsin eneses hiigla jõude, oleksin kõik õndsas Herkulese teod poole tunniga korda saatnud. „Wiis Diamantes!“ karjusin ma, „kuus!!“, sest praegu astus jaamaülem, hiiglakell käes, ukseläwele ja tahtis härrasid reisijaid paluda rongile minna.

Pehme, südantöömustaw jõud selles weinis sundis teda sellest kawatusesest loobuma. Ta noogutas ja tühjendas klaasi, mille peale ta suure auwäärilikkusega kuus Alcantet tellis.

„Kuus Diamentest!“ juubeldasin ma tühja klaasi tõstes, „õnnistatud maa — õnnistatud wein!!!“, ja pilk selle ülewa ringi liikmetele näitas mulle, et nad mu weendumust täielikult jagasid. „Tore kliima, milles wõib nii palju weini juua ilma et midagi märkaks!“

Kas ei pidanud ma konduktori ja wedurijuhti paluma? sähwis minus mõte. Parajasti tahtsin ses asjas kindlasti kogened jaamaülemalt nõu pärida, kui mulle kõrgelt riiuult pudelikael wäljakutsuwalt silmi säras ja ma arwama pidin, kas teda esimese pauguga taban; kuid kui ühte shandarmi paluda tahtsin mulle seks oma karabiini laenata, hüüdis meid kellakõlin rongile.

Pärast südamlikku jumalagajätmist barihoidjaga otisime rõõmsalt waguni üles, rong wuras edasi. Heitsin pikali pingile ja magasin kuumuses kurwad, üksildased stepid ja rohelist, wiljakad orud maha.

Hilja õhtupoolel äratas mind keegi: „Cadix!“ Pidin ümber istuma. Wanamees ärkas samuti ja sülitas.

„Buen viaje!“ soowisin talle.

„Vaya Vd. con Dios!“ („Jumal saatku Teid“) ümises ta.

Impresaario.

Hollandi kirjanik Multatuli.

Toredasti riietatud herra, kel paksud kuldsõrmused sõrmes, jalutas väga rahulolles Amsterdami weete ääres. Tema wiibis linnas „äri pärast.“ Millist äri ta ajas, näete kohe. Tema ees käis üks naine lapsega. Mingisuguse õnnetuse tagajärjel kukkus laps wette. Ema kiljatas — kargas lapsele wette järele ja päästis ta.

Ärimees nägi seda, wöttis taskuramatu ja hakkas sinna midagi kirjutama.

„Proua, kas tohin küsida Teie nime ja aadressi?“

„Mu laps, mu laps, ta on mul jälle käes!“

„Wäga õige! Aga kas ma tohin küsida...“

„Mu laps on mul jälle käes,“ kordas ema, kes ei suutnud mõista, kuidas temalt midagi muud peale ta lapse wõidi küsida.

„Selle naisega pole midagi peale hakata,“ pomises uudishimulik küsija. „Hei, armas sõber, Teie peate saama hea jootraha, kui mulle homme wõite ütelda selle daami nime ja aadressi.“

Nende sõnadega pööras wõõras ühe ligidalseisja poole, ja näib, et ta seekord teada sai, mida ta teada soowis. Sest järgmisel päewal laskis ta enese teatada õnnelikule emale.

„Proua, mul oli ää seal juures olla, kui —“

„Oo, Teie olite seal juures, mu herra? Teie nägite seda? Mina ei näinud midagi, ega kuulnud midagi, waid hüppasin kohe . . .“

„Muidugi, armuline proua. Aga ma kuulsin . . .“

„Kuulsite?“

„Ja, armuline proua, ma kuulsin, kuidas Teie . . .“

„Kuulsite, mida siis?“

„Kuulsin, kuidas Teie kiljatasite, armuline proua, ja tulen nüüd Teile kohta pakkuma oma teatrisse.“

Waene ema!

See ärimees oli impesaario, kes otsis uusi lawatähti.

Ta nimi oli Publik.

Mõtted.

„Minus elatakse suurel jalal!“ meelitas linn.

„Seda näen ma paljuist, kelle sa oled jalgade alla tallanud,“ wastas maa.

*

„Minu juures on kõik tahe ja tegu,“ koputas majademeri.

„Aga mina annan ja wõtan,“ wastas wagu.

*

„Intelligents elab pealinnas, sest ta on keha p e a.“

„Hüwa. Aga s ü d a elab siin prowintsis.“

*

„Olen linnataim; maal elada oleks mul kole.“

„Muidugi, sest sul puuduwad juured!“

Warjust walgusele.

Inglise kirjaniku Hugh Conway romaan.

13

Sellepärast olin üllatatud, kui ta täna õhtul läwel ümber pööras ja ütles:

„Täna mitte. Palun, jätke mu täna õhtul üksi!“

Mina ei rääkinud vastu, vaid võtsin ta käest kinni ja jäisin ta jumalaga. Kavatsetsin tähewalgel weel ialutama minna ja temale mõelda.

Lahtudes silmitses ta mind kummaliselt, peaaegu pühalikult.

„Gilbert,“ ütles ta Itaalia keeles, sest Priscilla seisis läwel, „kas pean palvetama, et minewil mulle meele tuleks, wõi et ta ita enam mu mälestusse ei ilmuks? Mis oleks minule kõige parem, minule ja Teile?“

Wastust ootamata libises ta mööda Priscillast, kes votas, et mina järgneksin.

„Sead ööd, Priscilla,“ ütlesin ma. „Mina täna tuppa ei tule!“

„Ei tule, mr. Gilbert? Miss Pauline on siis kurb!“

„Ta on wäsinud ja pole täitsa terve. Waadake parem tema järele. Sead ööd!“

Priscilla tuli uksest wälja ja pani ukse oma taga kinni. Tema olewusest seisis midagi, mis mulle ütles, et ta nõuab sel puhul wõimalikult palju sellest autoriteedist, mis tal minu peale mu lapsepõlweks oli olnud — autoriteedist, mida ma poissitena ei olnud julenud maha raputada. Olen kindel, ta oleks heameelega mu kaeltagusest kinni wõtnud ja mind tugewasti raputada tahtnud. Aga et see ei lätnud, siis pidi ta sellega leppima, et terve maailma murewikast meelepaha oma hääle asetaks.

„See on täitsa loomulik, et ta haigeks jääb, see waene noor proua, kui ta mees elab ühes ja tema teises majas. Kogu ümbruskond murrab juba pead selle üle, milline wahelord teil on, ja esitab kõiksugu küsimusi. Mina aga ei tohi ega tohi ütelda, et olete mees ja naine!“

„Ei — weel mitte!“

„Aga ma teen seda sellegipärast, mr. Gilbert. Kui Teile seda waesele noorele daamile ei ütle, siis ütlen mina! Tahan talle ütelda, kuidas Te ta koju töite ja minu lastsite tutsuba teba rawitsema, kuidas Te teba päewad otja teenisite ja rawitsesite, kuidas Te kõigist sõbradest tema pärast loobusite ja kedagi enam näha ei tahtnud. Sa jah, mr. Gilbert, seda

lõik tahan talle ütelda; ja ma tahan talle ütelda, kuidas Teile tema tuppa lastsite ja teba suubleisite, enne kui ette wõisite selle jöleba reisi, ükskõik kuhu ta Teid ka wiis. Siis tuleb talle wististki kõik jälle meele!“

„Mina keelan sind seda rääkimast!“

„Olen juba liig palju Teile sõna kuulnud, mr. Gilbert, ja ei hooli nüüd sellest, et Teile oma kasuks Teile kord sõnakuulmatu olen. Mina tean seda ja wõtan selle tagajärjed enese peale!“

Uru saades, et kui Priscilla selle seletuse annab, siis see kaotab suurema osa oma wõlumusest, ja mitte üksi seda, vaid see wiskab ka kõik asjad nii uparkuuti, et raske on neid jälle rahulikult wanadesse roobastesse juhtida, olin ma sunnitud teba tagasi hoidma ahwardust täide jaatmast. Ma teadsin waremast ajast, et seda head wanast küll ei sunbetud sundida, küll aga juhtida ja sellepärast pidin ma ahwardusest loobuma ja tarwitusele wõtma meelkantiise. Ja ma ütlesin paluwal toonil:

„Sa ei tee seda mitte, kui ma sind sellepärast palun, wana hea sõbranna. Sinu armas tab mind sedawõrd, et midagi mu soowi vastu ei tee.“

Priscilla ei jaksanud mu palwele wastu panna, aga ta wannutas mind, et õige asjaloo õige pea teada annaksin.

„Ja ärge olge liig kindel selles, mis ta teab ja ei tea, mr. Gilbert,“ lõpetas ta. „Wõntkord arwan ma, et tema teab asjast palju enam kui Teile usute, mr. Gilbert.“

Ta lahtas ja ma jalutasin ringi mõteldes, millise mõtte ma Pauline lahtumissõnadele peaksin andma.

„Mis on kõige parem mulle ja — temale?“ Unustada wõi meele tuletada? Kuipalju oli ta unustanud ja kuipalju ta mälestas? Kas ei olnud talle sõrmused näidanud, et ta abielus? Kas ei wõinud ta aimata, kelle naine ta oli?

Sõegit kui ta ei mäletanud midagi meie pulmadest, meie hiljemalt kooselust, siis seisis ta ometi pärast seda mälestusest kustinud aega minu rawitijale all, teadis, et ma ta wenna traagilist otja teadsin ja tagasi tulin laugel reifilt, mille ma olin ette wõtnud selleks, et teada saada selle tumeda soo ühtlasju. Kui ta lõik ta ei osanud seletada, ometi pidi ta seda juba tundma. Ei tal sõrmus sõrmes oli

ja ta selle sinna jättis, see nättas, et ta tegurite abielus olla vastu ei waielnud. Ja kes muu wõis ta mees olla, kui mitte mina?

Jah, need asjaolud andsid mulle weendumuse, et Pauline tõlt aimas ja et tund läheneb, kus ma pidin kuulma, kas see arusaamine temale tähendas rõõmu või muret.

Lähemal päewal tahtsin temale kõlt ütelda. Tahtsin talle ütelda, kui kummalselt meie eluteed olid kokku jooksnud. Tahtsin tema armastust wõita, kirglikemalt kui ükski mees enne mind. Tahtsin talle tõestada, kui süütult ma Geneti pühnikesse läinud, kui süütu ma olin temaga abielumises, seisukorras, mis talle ei wõimaldanud mulle tulemust leelda. Selle kõlt pidi ta kuulma, ja siis tahtsin ma tema juust oma otjust kuulda.

Ma ei tahtnud oma kui abikaasa seaduslikule õigusele toetuda, waid tahtsin ta wabats anda, niipalju kui mul selleks wõimalust oli. Minult armastus pldi teda minuga kätkestama, mitte midagi muud. Et armastanud ta mind, siis tahtsin temast loobuda ja tema nõudel ennast temast isegi lahutada lasta. Aga üks kõlt, mis tuli, tema eest kawatsefin ma ometi hoolitseb, kuigi ilma ta enese teadmata. Homme, homme pidi mu saatus otjustuma!

Niipea kui selle otjuse olin teinud, oleksin ma pidanud magama heitma; aga selleks polnud mul lusti. Ilka ja ilka jälle lordasin ma Pauline wiimseid sõnu ja pihnasin ennast lootuste ja kartustega.

Kui Pauline tõlt aimas, miks ei olnud ta minult seletust küsinud? Kuibas wõis ta tund tunni kõrwal minuga weeta teadwuses, et oli minu naine, ilma teadmata, kuibas ta selleks sai? Kas ütlesid ta sõnad, et ta kartis teada saada, mis ta pidi teadma? Kas tahtis ta alles hoida oma wabadust ja lestaw unustust?

Nii murdsin ja murdsin ma pead, kui otse pool haige olin.

Nii mõntigi mees on sarnase õõ läbi teinud enne otjustawat filmapilku, mil ta teada pidi saama, kas teda armastatakse või ei, aga wististi pole leidunud meest, kes selle otjustawa wastusepidi saama olemuselt, kes juba oli tanaine!

Oli juba hiline õõ, kui jalutuskaigult tagasi tulin. Ma lästin Pauline atnast mööda, ja kui ma seisma jäin ning üles waatasin, küstsin eneselt, kas küll temagi weel ülewal on ja oma tulewase elu üle järele mõtleb.

Noh, homme päew pidi meie mõlemate teadmatuse lahendamata!

Et õõ see ja rahulik, siis olid ta atnad ülewal lahtil. Gane kui edasi lästin, murdsin ma äkilisest tujust wallatuna, alasti ühe roost ja katsusin seda atnast tuppa wisata. Pauline

pidi selle hommikul leidma ja mõistatama, kellelt ta tuli, wõimalik, et ta selle rindagi pani. See oleks olnud hea märk.

Atna eesriie wärises, kui roos teda riimas, ja kartes, et Pauline mind wõiks näha, jooksin ma eemale.

Hommil saabus ilusana ja puhtana.

Ma tõusin, südames lootus, ja naeratafin õõfiste kartuste üle. Niipea kui wõisin loota temaga kokku saada, lästin ma sinna, aga Pauline oli juba wälja läinud.

Ma kuulasin, millises juunas ta läinud, ja lästin talle järele.

Leidsin ta norus peaga pikkamisi kõndimas.

Ta teretas mind harilikult lahtusega ja me jalutamine kõrwustikku edasi. Ma otjisin oma roosti ilmaaegu ja lohtusfin sellega, et see eht kusagile kukkunud, kus ta teda ei näinud. Ometi tegi see mind kohmetuks.

Aga mind ootas weel pahem asi.

Pauline kinnasteta känd olid koos. Mina lästin ta pahemal pool kõrwal ja nägin, minu poolne käsi oli — sõrmusteta. See nähtus tegi mu õnnetuks. Oli ju selge, mis see pidi tähendada: koos ta eile õhtuste sõnadega oli wõimatu seda walesti seletada.

Kuigi ta teadis, et oli minu naine, tahtis ta seda iket maha raputada. Pauline ei armastanud mind, tõde, mis talle minewiku nõust pikkamisi selgus, tegi ta kurwaks, ja nüüd, mil talle kõlt meele tuli, tahtis ta unustada. Sõrmused olid kõrwaldatud, et mulle wõimalikult ilma sõnadeta näidata, et ta mu naine olla ei tahtnud!

Kuibas wõisin ma nüüd rääkida?

Wastus oli antud ju enne küsimuse ehtamist.

Ta nägi mind oma walgele kaele wahtawat, lõi silmad maha ja waikis. Rahtlemata ei tahtnud ta mulle walu teha. Kui ma suutsin, siis oli wõib olla kõige parem, temast niipea kui wõimalik lahtuda, lahtuda igawesti!

Nii wäitenslikuna kui ma ennast selle leiduse järele ka tundsin, et kestnud see ometi kaua, et Pauline oleks suuri mundatust märkasin. Ta ei olnud enam endine. Midagi oli meie wahel astunud, midagi, mis meie endist sõbralikku wahelorda ehtas ja ta enam konwentfionaalselt wiisakuseks muutis. Tagasihoidwus ja kohmetus ilmusid kõigi ta liigutuste ja sõnade juures — ja minu juures samuti. Me saatmine päewa nagu harilikult üksikese jeltis mööda, aga see koosolemine oli meile mõlematele rõõmu — niipalju oli meile wahelord muutunud.

Melehehtikult lästin sel õõl woodisje. Gesmärk, millele ma püüdnud, näis kadawat, taugenewat.

Nii mööbus mitu päewa.

Pauline ei annud midagi märku, vähemalt mitte seefugust, mis mulle oleks olnud soodus. Seefugune seisuford oli lihtsalt väljakannatamatu.

Priscilla, kelle teravad silmad nägid, et asi korras ei olnud, pahasdas minuga wäga ja ütles mulle oma arwamist nii awalikult, et ma juba tahlema hakkasin, kas ta Paulinule täesti juba ei olnud kõlle teada annud, ja olin juba arwamisele kalbumas, et minu täotus tema läbematusse arwele tuleb kirjutada, millega eiti kõit oli ära annud. Wõib olla oleks kõit teistki tulnud, kui ta mulle weel oleks aega annud nädala wõi paari mu abikaasa südame wõitmiseks.

Ma hakkasin uskuma, et Pauline enese tunneb olewat õnnetu ja minu juures olefu lüütawa. Mitte, nagu oleks ta katsunud minu cest kõrwale hoida, ei, ta tegi kõit, mis ilal soowisin. Aga et ma tundsin, nagu oleks mu eemalolek talle kergendusets, siis otsustasin ära reifida.

Teades, et see otsus täidesaatmata jääb, kui ta ebafti lütkan, tahtsin juba lähemalt päewil teele minna. Sellepärast tegin ettewalmitust ja tellisin postwankril omale juba kohagi walmitis. Hommikul oli mul weel kolm tundi aega Priscillale juhatusi anda ja Paulinet jumalaga jätta.

Kuid ma ei wõinud temast lahkuda ilma vähemagi seletuseta. Ma ei tarwitsemud teda piinata sellega, et meie wastastikule wahekorrale ofutasin; aga ma pidin temale teatama, et ta ei ole see ritas pärija, kelleks ta ennast arwas. Pidin talle selgets tegema, et tal aga elamiseks küllalt on, ilma mõista andmata, et mina ta elamiseksulud kawatsesin katta. Kui see sündinud, siis tuli lahumine igawesti!

Niipea kui einelt idusin, mida waewalt olin puudutanud, läksin Pauline juure.

Tema ei teadnud minu kawatsusest weel midagi. Ma hoidsin ta käe kauemini kui hari-likult oma käes ja ütlesin wiimaks meeleheitliku waewaga.

„Tulin jumalaga jätma. Lähen täna Londonisse.“

Tema ei wastanud sõnagi, aga ma tundsin, et ta lästi minu käes warises. Ta silmi ei wõtnud ma näha.

„Jah, olen nüüd juba küllalt kama olnud teguwufeto,“ jatkasin ma. „Mul on linnas palju tööd.“

Pauline oli täna hommikul kahwatu, kahwatum kui pärast mu tulekut. Ta näis olewat rõhutatud. Kahtlemata oli minu juuresolek rõhuu-

olnud. Waene neiu! Ta pidi must warsti wabanema!

Nähes, et ma wait jäin ja temale kõnelemiseks wõimaluse andsin, ütles ta häälteult:

„Miksal Teie lahkute?“

See oli kõit, mis ta ütles. Ei sõnagi sellest, millal ma tagasi tulen!

„Õnna postiga. Wõime weel mõne tunni kook olla. Kuna see wiimane ferd, kas lähetsime siis weel ferd metsalagendikule?“

„On see wäjalik?“

„Kui Teie seda soowite. Bealegi on mul Teiega rääkida Teie oma asjus — äriasjus,“ lisasin ma, tähendada tahtes, et tal minu poolt midagi polnud karta.

„Tulen,“ ütles ta ja lahkus rutiu taast.

Ma ootasin.

Sis ilmus Priscilla ja waatas mulle nii wihaselt otja, nagu oleks ta mind tahtnud pikludoga läbi puurida. Ta hääl oli kare nagu ferd, kui ma lapsena talle raske pahanduse olin walmistanud, mis ta oli ajanud wihaile.

„Miks Pauline lasseb Teid paluda, et lähetsite ees ja teba metsalagendikul ootaksite.“

Ma wõtsin kübara ja tahtsin ta nõudmist tätta. Pauline ei olnud midagi ütelnud, mis mulle oleks märku annud, et ta minu ärareistimisest midagi teadis, aga kui ma majast tahtsin lahkuda, ütles ta wihasst wahisewal häälel: |

„Mr Gilbert, Teie olete weel suurem narr kui ma arwastin!“

Seefuguse märkuslega ei wõinud ma ifegi oma wana teenija poolt rahule jääda, ja ma pöörsin ümber protesteerima.

Aga Priscilla löi ukse mu nina eest lihtsast finni.

Ma lahkusin; see juhtumus polnud mu muu murega wõrreldas kõnefti wäart, ja ma ei wõinud ju Priscilla poolt oieti oodatagi, et ta minu tunnetest aru saaks ja mu seisuforda mõistaks. Bealegi tahtsin ma temaga enne ärareistimist weel nelja silma all rääkida.

Metsalagendik, nagu me teba nimetastime, oli koht ligibal mägedes, mille me peaaegu juhustlikult olime oma jalutuskäikudel leidnud. Harwatarwitatud jalgrada wiis läbi metsa kohale, kus puud ja pöösad olid maha raiutud ja kust tore wäljawaade oli wastasseiswatele mägedele ja all orus wingerdawale jõele. See oli minu armsam paik. Siin olin tundide kaupa Paulinega westeldes istunud ja siin olin ma unistades awaldanud need armasinsõnad, mida ma temale ihlastin awalbada — ja siin pidin ma nüüd temast lahkuma igawesti!

Olin kõige rõhutamus helewuses, kui sinna jõudsin. Ma heitsin mäeküljele pikalt ja pöörsin silmad teeraja poole, kust Pauline pidi tulema.

Mingisuguse murdunud puu tüvi oli mul selle juures peatoeks.

Puud ümberingi kohiseb pehme tuule käes, jõe wuln kõlas rahustawalt, uinutawalt ja mõned walged pilwed liikusid taewa all.

Oli waltne, ilus, unenäolik hommik. Ma ei olnud wiimastel öödel kuigi palju maganud. Mis ime, kui mu filmad siin läksid ja ma mõnede hetkede kõigest murest ja pettusest wabanefin?!

Oli see uni?

Jah, sest und näha saab ainult magades.

Oh, kui see uni oleks lõhne elu, kui ilus oleks siis elu!

Ma nägin, minu abikaasa seisid minu kõrval, wõttis mu käest filmi, surus selle kirglikult oma suule, nii et ta põst minu põske puudutas, et ma tundsin ta pehmet, ategusat hingeõhku. Nii läegakatsutawalt selgena nägin seda kõike, et unes tema poole pöörsin ja kõik muibuigi kadus.

Awastin filmad.

Minu ees seisid Pauline, ja tema suured mustad filmad ei olnud enam peidus laugude all, waid waatastid awalikult ja suurelt minuile filma. Ma waatastin nendesse ainult hetke aega, aga sellest jätkus, et piik, mida ma näinud, were mu soontes keema pani, et ta mu pani jalule kargama ja mind julgustas Pauline äkki rinnale tõmbama, ta suud ja palgeid suudlema ja temale ainult seda ütles, mis sel hetkel ainult leitar on:

„Ma armastan sind! Ma armastan sind! Ma armastan sind!“

Sest weel ükski mees ei ole näinud naisfilmas niisugust pilku, nagu seda nägin mina, kui see netu teda ei armasta — ei armasta üle kõige maailmas!

Meie olime ükssteise leidnud!

Sõnad ei suuda kirjeldada selle hetke õndsust ja minu tunnete määsu. Pauline oli minu, igawesti minu! Seda ma teadsin, seda wõisin ta tundo, nii tihiti kui mu huuled tema huult puudutasid. Seda kuulutas ta punastus, mis ulatas laelani, seda kinnitas see, et ta minu kirglik õrnawaldus jallis wastupanuta. Aga mina pidin seda kuulma tema huultelt!

„Pauline, Pauline,“ hüüdsin ma, „kas armastad mind?“

Rõõmuhärin — seda teadsin — jooksis tal kehast läbi.

„Kas ma sind armastan? Sind!“ ütles ta ja peitis oma õhetawa pale mu õla najale. Siis aga tõstis ta pale ja surus oma suu minu suule: „Jah, ma armastan sind, armastan sind, minu abikaas!“

„Kas saadid tead ja seda? Mikal tuli sulle see meele?“

Ta ei wastanud kohe, waid wabastas enese minust; siis awas ta oma pluusi kaela juurest ja tõmbas sealt wälja sinise vaela, mis ta kaela ümber oli seotud, mille otsas ripusid sõrmused. Ta wabastas need ja sirutas mulle.

„Gilbert, mu armsam, mu mees, mu abikaas, kui sa tahad, et pean olema sinu naine, kui sa mind selle wääriliseks arwad, siis wõta nad ja pane sinna, kuhu nad kuuluvad!“

Ja nii panin ma sõrmused talle suundeldes uuesti sõrme, teades, et nüüd minu walule ja kannatustele oli ots tulnud.

„Aga kas saadid teadsiid ja seda? Mikal tuli sulle see kõik meele?“

„Kallim“ jostatas tema ja ta hääl kõlas kui kõige ilusam muusika, „ma teadsin seda juba siis, kui sind nägin jõe kaldal seiswat. Siis tuli mulle kõik jälle meele. Sinnamaani oli olnud kõik tume, aga nüüpea kui nägin sinu nägu, siis teadsin ka kõik!“

„Miks ja seda mulle ei ütelnud?“

Ta pea wajus jonnuga.

„Tahtsin estti teada, kas sina mind armastad. Sest mispärast oleksid sa pidanud mind armastama? Ei armastanud ja mind, siis wõisime lahkuda ja ma tahtsin sind wabaks anda, kui wõisin. Aga nüüd ei wabasta ma sind enam, Gilbert, nüüd mitte enam. Sina ei saa minust ial enam lahtil!“

Tema mõtled olid wõrdunud minu mõtetele ja sellepärast polnud see ime, et ma temast olin walesti aru saanud. Sest mõtet, et tema waadata tahkis, kas ma teda armastan, et oleks mulle ial tulnud.

„Sa oleksid mind ilma jätta wõinud paljudest murepäewadest, kui ma oleksin teadnud, et mind armastad. Miks wõtsid ja sõrmused sõrmest ära, Pauline?“

„Päew kadus päewa järele, ja sina ei ütelnud midagi, siis wõisin uad ära. Sest saadid on nad wiibinud mu südame peal ja wõdanud, et sina nad mulle jälle sõrme paneksid, kui seda tahad.“

Ma suudlesin lätt, milles nad sirasid.

„Nii on sulle nüüd kõik selge, mu kallis naine?“

„Ei, mitte kõik, aga küllalt. Sinu tõetunne, truudus ja armastus ja andumus — kõik on mul meeles, armsam — ja kõik seda tahan ma sulle tasuda, kui armastus seda suudab.“

Witte sõnagi enam meie armastusest! Mis sellele järgnes, olgu meie päha teadmine. Puud ümbruses ikki teawad, mis seal sündis, kui nende lahle wari langes melle sinna, kus

me istufime ja armastussõnu wahetufime, kuna tund tunnile kadus meile telsest pulmapäewast. Wiimaks tõufime, wiitufime ometi weel pisut, nagu et oleks me raatsinud lahkuda kohast, kus olime tundma õppinud õndsust. Weel lord waatafime ringi ja jätfime jumalaga koha, oru ja jõe, kus olime endid leidnud. Siis läkfime jälle koju, ellu, mis meid magufana ootas.

Me rändufime nagu uuenäos, millest meid alles äratas waade majadele ja inimestele.

„Pauline,“ sofistufin ma, „kas weel täna ära reifime? Me läheme Londonisse.“

„Ja fiis?“ küfifis ta urdisihinnulitult.

„Wõid weel küfida? Muudugi Staatfasse!“
Ta tänas mind käeptufistufega.

Nüüd olime koju jõudnud ja ta lahkus minuft, möödudes Priscillast, kes mind flmitfies.

Priscilla,“ ütlesin ma tõfifelt „Ma reifin õhtul Londonisse. Sinna wõid mulle kirjutada.“

Rättemaks oli korda läinud, seft wana hea hing wajas mu ette põlwilti.

„Oh mr. Gilbert, ärge minge ära, ärge minge, sir! See waene noor daam, mis Pauline, mis hakkab tema peale? Ta armastab ifegi seba maad, mis Teie jalg on pündutanud.“

Olin oodanud ettehelteid, aga mitte sellafeid tundeawaldust. Ma panin talle käe õlale.

„Aga Priscilla, mis Pauline, mrs. Brughan, minu naine, tuleb ju minuga ühes.“

Priscilla pisarad woolafid rõhkem weel kui enne, aga need olid rõõmupisarad.

*

Kümme päewa hiljem seifis Pauline wenna talmu ees, mida ta omal soowil üfifil lälestatas, kuna mina teda suruata wõre taga wotafin, kuni ta tagasi tult. Tema nägu oli wäga kahwatu ja ta flmad ismutafid pisarate jälgi, aga ta naeratas, kui nägi minu ahastawat pilku.

„Gilbert, armas mees,“ ütles ta, „ma nutfin, aga nüüd ma naeratan. Lafeme minewit olla minewit, ajagu olewiku hilgus kõif tumeduse jäljed eemale. Tahhan muuta oma armastufe, mis tundfin wenna wastu, weel suuremaks armastufeks oma mehe wastu. Uga a e uue elu.“

Da mul weel midagi ütelda?

Minult weel üht.

Mitu aastat hiljem olin Pariifis. Sakfa-Prant fufe jõda oli mööda ja sellefarmus juba peaaegu

kadunud, aga sellele järgnema kodusõja jäljed olid weel igal pool näha. Gallialane ife olt häwitatud, mis teutoonlane weel järele jätnud. Tuilarid wahtifid tühfil filmil Palace de la Concorde'le, kus seifid laotatud prowintfike kujud. Wandome-sammas oli maa ja ilus kinn oli must ja rüüstatud ife oma poegade käest; aga tuli aeg, mil tuli kustatati j waljut kohut mdfitei. Keegi noor rõõmus ohwitser, üks minu sõpradest, näitas mulle üht fõraaja wangimajo; me weskufime ja suitfetafime wabas õhus, kui ilmus wäike falk sõbureid, kes oma wahel saatis kolm meest, kel käed seotud ja pead norus.

„Kas need on?“ küfifin mina.

„Kommunistid — alatud mehed!“

„Kuhu nad kõik peaks wiidama?“ — „Maha-lastmifese, need metfalistid!“

Metfalistid wõid mitte; kolm meest, kel ainult weel mõni minut elada, pakuwad huwi, ja ma flmitfifin neid, kui nad minuft möödust. Üks neift tõstis flmad ja waatas mulle otfa.

See oli Macari!

Ma kahwafin firgetks, kui ta flmad minu flmi kofhtafid, aga ma ei häbene ütlemast, et see liigutns, et tulnud kaastundest. Minu weri hakkas weel nüüdki keema, kui ta kuritõõle mõtlesin. Generi wastu olin ma kaastnnet tunnud, Macari ei wäärinud seba.

Ta tundis mu ära ja uskus arwatawasti, et olin tulnud tema karistamifit nägema. Rõbe wiha tõusis ta palgele. Ta hüüdis mulle mitu-atsuguse wandefõna, aga waht ajas teda edasi. Siis kadustid nad nurga taha.

„Kas tahate nende otfa näha?“ küfifis mu sõber.

„Ei, tänan!“

Aga ma kuulfin seba. Kümme minuti pärast käis püfifpragim ja ma teadfin, et wiimane õnnetu Anthony Marchi mõrtsukatest oli oma palga saanud.

Mulle tuli meele mu lubadus Generile, ja suure waewaga läks mul korda temale kirja saata, millest ma uskusin, et see talle kätt jõnab.

Kuus kuud hiljem sain kirja, n illel luge-matu palju postikempleid peal ol; ja see teatas mulle, et wang, kellele ma kirjutanud, lats aastat pärast kohale jõudmifit kaewandufestse oli ära surunud. Mii jäi wähem kurjatejifa ilma teadmifest, millife saatufe osalifets oli saanud ta äraan ja.

(Lõpp).

Lühikesed lood.

Möödunud aastasaja üks suurematest eneseaustajatest oli parun Sparre. Kord tegi ta reisi läbi Rootsimaa ja nõudis, jõudes ühte postjaama, õige käskiwal toonil hobuseid.

„Pean Teile paraku teatama, et weel ühe tunni uusi hobuseid peate ootama,“ ütles postjaamapidaja.

„Mis,“ wastas mõisnik ägedal toonil, „mina? Minapean kohe hobused saama!“

Samal hetkel märkas ta, et kaht hobust ühe teise tõlla ette rakendati, ja kisendas:

„Kelle jaoks on siis need seal?“

„See herra seal on nad tellinud,“ wastas postjaamapidaja ning osutas wäiksele paksule herrale, kes mõned sammud neist eemal seisis.

„Kuulge, mu armas sõber,“ pööras mõisnik wäikese herra poole, „kas ei tahaks Teie hobuseid minule jätta, kui Teile hea kahjutasu maksan?“

„Kahetsen,“ wastas teine, „sest ma tahan neid ise tarwitada.“

„Ja seda julgete minule ütelda?“ hüüdis parun wihaselt.

„Jah, miks siis mitte?“ wastas wäike herra.

„Wõib olla, Teie ei tea, kes ma olen?“ müristas parun. „Mu herra, mina olen parun Georg von Sparre, oma suguwõsa wiimne wõsu.“

„Mul on rõõm seda kuulda,“ wastas wäike herra ja astus tõlda. „Oleks ka hirmus, kui neid sellest sordist weel enam oleks. – Pealegi lubage, et ennast ka Teile tutvustan. Olen Rootsimaa kuningas!“

Ütles ja sõitis teele.

Lühidalt.

Kuulus arst Hufeland, Preisi kuninganna Luise ihuarst, ei wihanud midagi muud nii wäga kui pikka, kasutumat juttu.

Tema kõnetunnile tuli ühel hommikul keegi proua, kes weel enne kui

arst talt küsida sai, mis tal wiga on, oma käewarre paljastas ja temale põletatud kohta näitas.

„Põletatud!“ ütles ta samal ajal.

„Soojad mähised!“ wastas arst, puhastas haawa, ja proua lahkus.

Järgmisel päewal tuli ta jälle, näitas käit ja ütles: „Parem!“

Sama lühidalt wastas arst:

„Mähiseid edasi tarwitada!“

Alles mitme päewa pärast ilmus proua jälle ja ütles:

„Terwe! Maksab?“

„Ei midagi!“ naeris seekord arst, „sest Teie olete nii mõistlik proua, nagu ma neid weel pole näinud!“

Mõtted laokile.

Aastal 1868 Jeenas surnud professor Schleicherist jutustatakse:

Kord ilmub Schleicher kolleegi, mitte nagu harilikult, hallis kaelani kinninööbitud ülikonnas, waid mustas, lahtises saterkuues. Kui ta wihke tahab taskust wõtta, pole neid seal. Ta wabandab, palub silmapilk oodata, kümne minuti pärast olla ta jälle kohal, ja lahkub ruttu.

Jõudes koju, wõtab ta kõige esiti wihud halli kuue taskust ja paneb musta kuue taskusse. Siis aga mõtleb ta: „Nüüd wõid ka kuued ümber wahetada,“ wõtab halli selga ja jätab wihud muidugi musta kuue taskusse.

Nii ilmub ta teist korda ilma wihudeta ülikooli. Suure jahmatusega märkab ta siin oma mõtete laokilolekut ja wabastab kuulajad järgmise päewani, niipea kui oma äparduse neile on teada annud.

*

„Teie torkasite mulle oma wihmarjuga silma!“

„Teie eksite.“

„Mis? Kas ma siis oma silma ei tunne?“

„Aga Teie ei tunne minu wihmarju. See siin on mul nimelt laenatud.“

11. Hebreaa.

Rabi wiljapuaed. nr. 6.

12. Helweetsia.

Ernst Zahn, Wana armastus. nr. 17.
Jakob Bosshart, Hilwe. nr. 20.

13. Hiina.

Hiina luule, nr. 5.

14. Hispaania.

Hispaania wanasõnad, nr. 3.

15. Hollandi.

MaartenMaartens, T Potteri usurännak. nr. 15.
Multatuli, Jaapani kiwiraiuja, nr. 22.
" — " , Impresaario. nr. 24.

16. India.

Rabindranath Tagore, Ma noppisin su lille
" — " , Postmeister. nr. 14. [nr. 1.
" — " , Mashī. nr. 17.

17. Inglise.

Ottwell Binns, Wiie palmipuu saar. nr. 2—12.
Lafcadio Hearn, Aida. nr. 3.
" — " , Kuradi kalliskiwi nr. 4.
H. G. Wells, Warandus metsas. nr. 10.
Hugh Conway, Warjust walgusele. nr. 12—24.
John. Galsworthy. Areng. nr. 14.
" — " , Kaks kuningat. nr. 16.

18. Islandi.

F. de Renzis, Graziella wõti. nr. 1—2.
G. d' Annunzio, Lazaro. nr. 16.

19. Itaalia.

Jõnas Jõnasson, Näljatont. nr. 20—21.
Thit Jansen. Ematahe. nr. 20.

20. Jaapani

Jaapani, muinasjutt. nr. 1.

21. Kroatia.

E. Schulze, Bessa, nr. 1—4.

22. Ladina.

Wanadsõnad. nr. 18.

23. Leedu.

Lugu pühast jumalaemast. nr. 3.
Tark wana. nr. 19.
Mustlane ja juut. nr. 21.

24. Läti.

K. Csilleja, Waiksetel kallastel. nr. 5.
Pluhdon, Surma kuristik. nr. 15.
Karl Strahl, Õelge orud. nr. 16.
Fr. Bahrda, Roos. nr. 17.
R. Blaumann, Andrikson. nr. 18—19.
A. Brigader, Päewa lõpul. nr. 18.
J. Rainis, Tuled. nr. 19.
Läti jutt : Pääsuke ja uss. nr. 22.

25. Norra.

Knut Hamsun, Ringreisil. nr. 4.
Björnstjerne Björnson, Thrond. nr. 6.
" — " , Kotkapesa. nr. 8.
Magdalena Thoresen, Soomlaste kirik. nr. 11—12.

26. Persia.

Hafis, Saatusse ratas. nr. 2.
" — " , Roos ja okkad. nr. 2.
" — " , Persia luule. nr. 6.
Omar Khayam, Nishapuuri päiksemaalt.
Persia mõtted. nr. 13. [nr. 10.

27. Poola.

K. Tetmajer, Roos. nr. 12.
" — " , Onn. nr. 14.
J. Michnewitsh, Ronimispost. nr. 13.

28. Prantsuse

Claude Farrère Kuidas nad surewad. nr. 16.
Romain Rolland, Rainette ja Emanuel. nr. 18.
Michel Corday, Kokkupõrge. nr. 21.

29. Rootsi.

Selma Lagerlöf, Jumalarahu. nr. 1.
Gustaw af Geyerstam, Ema Leena poisu.
Dan Bergmann, Wäike kolimine. nr. 2. [nr. 1.
Göste Segercranz, Suudlus Marseilles. nr. 4.
Sigurd Agrell, Kiigu, liigu ! nr. 7.
A af Hedenstjerna, Tema elutöö. nr. 9.
Tor Hedberg, Kokkusaamine. nr. 9.
" — " , Walge maja. nr. 16.
Jakob Tegengren, Leib. Nr. 11
H. Zetterström, Leplikkus. nr. 11.

30. Saksa.

Karl Ettliger, Esimene sigar. nr. 1.
Hertha Fricke, Kosilased. nr. 2.
H. Courths-Mahler, Rani amulett. nr. 4—17.
Julius Wolff, Marus. nr. 4.
H. Werner, Unenägu. nr. 4.
A. Brausewetter, Jääroos. nr. 5—8.

Hans Gälken, Lohutus. nr. 5.

- " — " , Kewadepilwedele. nr. 11.
- " — " , Waikne nurk. nr. 25
- " — " , Säraw tund nr. 21.
- " — " , Wanad aiad nr. 23.

E. Gebhart, Juuda wiimne öö. nr. 8.

H. Heyne, Eluring. nr. 8.

A. Hotner-Grefe, Mõistatus. nr. 9.

Cläre Heuser, Don Juan. nr. 10.

Hermann Dressler, Kes ta oli? nr. 12—14.

Hermann Sudermann, Mure. nr. 12.

E. v. Bahder, Heade pidusöök. nr. 13.

Luise Westkirch, Tuli soos. nr. 15—24.

Emil Weber, Tasu luuletuse eest. nr. 15.

J. Ewald, Mu suur tütar. nr. 16.

Carolus Asper, Päästja. nr. 19.

Joh. Wilda, Üksi keset merd. nr. 19.

Fritz Müller, Juudineiu nr. 20.

W. Freytag, Jaaniuss. nr. 20.

Thomas Mann, Önn. nr. 21.

Paul Rosenhayn, Magaw masin. nr. 21—23.

W. Müller, Öhk ja wesi. 22.

H. Zunk, Saladuslik laeng. nr. 23.

Ernst Falken, Maailma kuningas. nr. 24,

A. Christen, Küsimused. nr. 24.

31. Serbia.

Janko Weselinowitsh, Pime wanaisa. nr. 12.

32. Soome.

Juhani Aho, Lillehtes. nr. 5.

" — " , Kodusõit. nr. 9.

" — " , Põhjas nr. 13.

33. Soome-Rootsi.

Karl A. Tawaststjerna, Arusaamatus. nr. 12.

34 Tiroomi.

Martin Unterweger, Tomi. nr. 6.

" — " , Dies irae. nr. 7.

35. Tshehhi.

S. Barinkay, Kodu. nr. 1.

36. Tshehhi-Saksa.

Hermann Wagner, Soowid nr. 18.

35. Türgi.

Büzri Dshumbur, Türgi mõtteteri. nr. 12.

38. Ungari.

Kálmán Mikszath, Ülekäte läinud nr. 18.

Béla Szenes, Laps ja täisealine nr. 19.

39. Vlaami.

Georges Rodenbach, Täideminek. nr. 7.

40. Wene.

J. N. Potopenko, Kaluri unenägu. nr. 11.

Kuuendat aastakäiku

juba algab 1927. aastal Tallinnas ajakiri „Romaan“ kui ainus puhtkirjan-
duslik ja tõsiselt rahvalik ajakiri, mis oma juttude hea waliku tagajärjel
lugejate hulga poolest ikkagi weel püsib Eesti ajakirjadest esimeses reas.

„ROMAAN“ ilmub, nagu juba wiis aastat, korralikult kaks korda
kuus ja awaldab rahwuswahelises walikus, mida ükski teine ajakiri ei tee,
ainult häid, puhtasisulisi, laiale rahwahulgale meeldiwaid ro-
maane, nowelle, jutustusi ja luuletusi, mis arusaadawad keelelt ja põnewad
lugeda. Selle tõttu on ka „Romaani“ lugejate arw suur ning kahanematu.

„ROMAAN“ awab oma kuuenda aastakäigu armastatud Saksa kir-
janiku H. Courths-Mahleri romaaniga „Juta“ ja romaanist „Tuli soos“
tuntud Luise Westkirchi romaaniga „Libahunt“, mis sisult ülipõnewad ja
ehituselt wõrratumad on. Kolmanda jutuna hakkab esimeses numbris ilmuma
noore kirjaniku Fred Pettoni algupärane jutustus Eesti minewikust peal-
kirja all „Lohusaare wanad“. Neile järgneb aasta jooksul hulk pikemaid
ja lühemaid häid, põnewaid nowelle, jutustusi, naljajutte ja romaane. Luge-
jad teawad juba, et mis me lubame, seda me ka täidame. Igas numbris
ilmub peale pikemate ja järgnewate romaanide weel 3–5 lühemat juttu, siis
weel luuletusi, mõistatusi jne., mille juures rõhku paneme ainult heale wa-
likule, et õigustada suurt poolehoidu, mis „Romaanile“ senini on awalda-
tud. Oleme muretsenud enestele maailma parema kirjanduse salwest suure
tagawara romaane ja jutustusi, mis meie lugejaskonnas wististi saawad
äratama suurt pooldamist, niipea kui meie neid „Romaanis“ ilmutama hak-
kame. Sest meie tahame oma lugejatele pakkuda ainult kõige paremat ja
kõige puhtamat ning huwitawat waimutoitu, jättes kõrwale kõik, mis on
wäärtusetu ja wäheste wäärtusega

„ROMAANI“ wäljaandmist jätkab kirjastus-osaühisus „Areng“, mis
seisab kindlal alusel ja kindlustab siis ka tulewikus ajakirja korraliku
ilmumise nagu seni.

„ROMAANI“ telliwad peaaegu kõik raamatukogud Eestis ja ta ei
tohiks üheski neis puududa, sest et temas peitub wõrratu hulk head luge-
misewara.

„ROMAANI“ loetakse igal pool Eesti asundustes.

„ROMAANI“ proowinumbreid saadame kirjanduse sõpradele aad-
ressi saamisel hinnata.

„ROMAANI“ wiis aastakäiku on weel saada, kõites ja kõitmatult.
Kõitmatult maksawad nad: 1. aastakäik 500, 2. aastakäik 700, 3. aast-
käik 750, 4. aastakäik 750 ja 5. aastakäik 750 marka, ilukõites on iga
aastakäik 200 marka kallim.

„ROMAANI“ tellimisi 1927. aasta peale wõtawad wastu kõik post-
kontorid ilma mingisuguse lisamaksuta, „Romaani“ abitalitused ja talitus
Tallinnas, Müüriwahe tänaval nr. 16, uks B.

„ROMAANI“ tellimise hind on 1927. aastal:

Aastas (24 nr.nr.)	Mk. 750.—	2 kuud (4 nr.nr.)	Mk. 160.—
$\frac{1}{2}$ (12 nr.nr.)	„ 400.—	1 kuu (2 nr.nr.)	„ 80.—
$\frac{1}{4}$ (6 nr.nr.)	„ 225.—	Üksiknumber	„ 40.—

Tellimise aadress: Tallinna, „Romaani“ talitus.

Et aastawahetusel wahet ei tuleks, palume tellimisega rutata, sest
uue aasta esimene number ilmub kohe aasta algul.

Lootes, et wanad sõbrad meile hulga uusi sõpru oma ümbruses
juure wõidawad, terwitab kõiki wanu ja uusi „Romaani“ sõpru.

Kirjastus-osaühisus „ARENG“

Hindmõistus

Nr. 24 (114).

Ratsamehe kõnnak.

	päi-	du-	se	le-	wõ-	sind,	Ees-	üh-			
	tu-	sel-	taks	se,	ti-	ga	taks,	le-			
e-	daks	truu-	ke-	se	sä-	kal-	ga	te	tu	wõ-	Ja-
taks	mas-	taks	tae-	ja	maa!	au-	si-	se	maa!	sel-	ne-
wõ-	ha,	kõi-	ma	ra-	wa-	ka,	lis	üh-	na	we-	du-
ar-	wõ-	wa,	daks	Ma	wõ-	te,	su-	wõ-	ko-	õn-	daks
wõ-	sel	ti-	taks,	ma-	kõi-	taks,	me	oh	sel-	taks	re-
maa!	Ja	lil-	sind	Ees-	kõi-	taks.	daks	wõ-	sel-	kõi-	le-
Ma	taks	le-	ja	Ma	me	de-	daks	wõ-	ga,	si-	wen-
ga.	le-	lil-	õn-	du-	tu	kõi-	me	taks-	na-	le-	sind
	koi-	si-	te	si-	da-	me	ga	de-			
	sind,	le-	ne-	de-	üh-	sind	sü-	wõ-			

Missugune Juh.
LIIWI luuletus on
siin peidus?

Lahendada rat-
samehe kõnnaku
abil!

Lahendused tulewad saata „Romaan'i“ talitusele, Tallinn, Müüriwahe tän. 16 kuni 31. jaanuarini. Lahendajate nimed avaldatakse „Romaan“ nr. 4 (118).

Õigete lahenduste saatjate wahel wäljaloosimiseks määras shokoladi wabrik „KAWE“ 4 auhinda:

- 1) 6 naela shokoladi;
- 2) 4 naela shokoladi;
- 3) 3 naela shokoladi;
- 4) 2 naela shokoladi.

Märkus: Male mängijatele on ratsamehe kõnnak tuntud; teistele olgu tähendatud, et ratsamees kõnnib alati sarnaselt

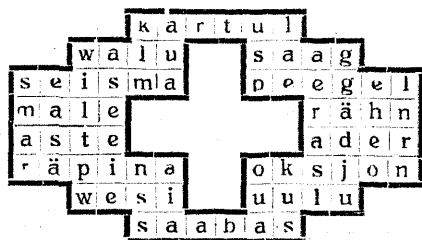
1	2	3	4	5
6	7	8	9	10
11	12	13	14	15
16	17	18	19	20

nr. 1 astub nr. 12 ehk nr. 8 peale. Seisab ta nr. 12 peal, siis on temal wõimalus astuda nr. nr. 1., 3., 9., 19 peale waliku järele.

„Romaan'i“ talitus.

Hindmõistatuse lahendus

Nr. 11 (110)

Ülevalt pahemale poolt ringj lugedes saame Euroopa riigi pealinnaga — Rumeenia, Bukarest.

Õigeid seletusi saatsid:

Tallinnast: Herta Armann, Anna Anso, K. Allisson, Artemi Altermann, Ed. Arukäe, E Luuk, F. Berg, M. Braun, M. Braun, E. Emann, Olga E, A. Eerik, Leonid Grigorjew, K. Huuk, F. Issajew, Selma Johanson, A. Johanson, Milla Jeromin, Harald Jerkowitz, And. Janson, Herbert Kikerpuu, Elmar Kallas, Ilmar Kruusman, R. Kurelauk, Agnes Kütt, Egon Kaeli, A. Kauler, Arnold Wihes, A. Luige, P. Lepa, A. Luha, M. Lucius, K. Möltus, E. Martin, Salme Mikita, S. Neidorf, F. Pakmann, Arnold Puumann, J. Peet, P. Preden, A. Paja, K. Rebane, M. Redlich, Walentin Ress, Nelly Reintam, Alf Rekka, O. Riesenkampf, Herbert Saller, O. Saks, H. Simm, Signe, Leida Simmer, Eduard Sinka, A. Tohwer, L. Thomson, Rudolf Unt, E. Wolmar, T. Wiidik, Oskar Winkelberg, J. Waik, A. Waik, Asta Weski, Salme Weski, E. Wahi, C. Wahlmann, E. Welberg, L. Waho, E. Waho.

Tartust: Else Bergmann, J. Jõul, Olew Kruus, R. Keres, H. Lorens, Karl Luts, Selma Puusik, Hedwig Puijat, Leonhard Tobber, Silwia Tullfi, O. Raudnask.

Pärnust: A. M. Arro, W. Blumann, Milda Küng, Gerda Kase, A. Kase, K. Knodel, Herbert Roger, N. Ruus, E. Rossmann, E. Sirk, Antsi Tõlp, K. Tutt, Minny Winkler

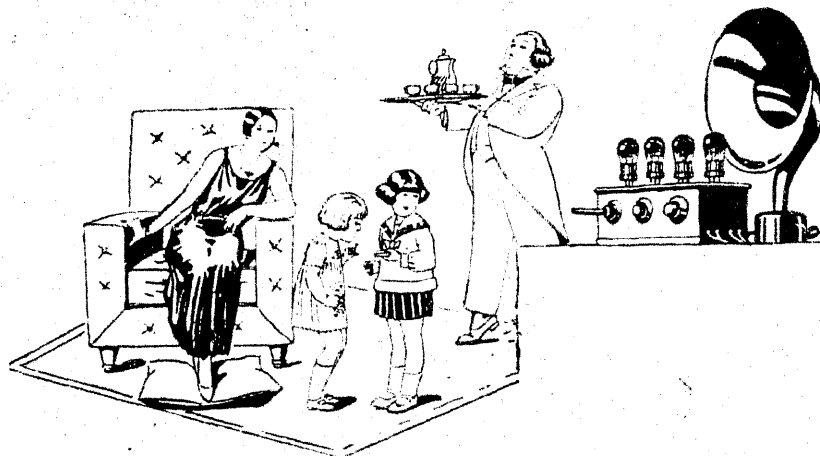
Walgast: A. Osolin, Ella Tänna.

Wõrust: Joh Palkman, Jaan Kilk, F. Trumm.

Rakwerest: Fritz Kask, Adolf Põiklik, William Põiklik.

Narwast: Karl Sakh. **Jänedalt:** P. A., W. Bootor, Olaw Island, Lembit Treimann. **Kohtla Järwelt:** Ferd. Anton. **M. Sillenbach.** **Ristikülast:** E Grents. **Sadalast:** Willem Dawel. **Abjast:** Elmar Arro. **Kihelkonnalt:** W. Alwens. **Sauelt:** Salme Biifeldt. **Wõsult:** Julius Eerman **Waiwarast:** Leyda Emann, Anny Siren, Hilda Sorro, Ida Luuk. **Märjamaalt:** A. Feldmann. **Laupalt:** Aug. Haas. **Harju Rannamõisast:** John Hanso. **Sindist:** A. Janson. **Kasarist:** K. Lemmergas. **Keilast:** A. Kutpri. **Wändrast:** Joh. Kangert. **Petserist:** Wera Kurelauk. **Kuremäelt:** Joh Kangur. **Wiljandist:** E. Kukk, Wilma Weinthal, Mary Weinthal. **Rõngust:** Jaan Kuigo. **Tiskrest:** H. Kallas. **Kohilast:** H. Kullerkup, Natalie Mikker. **Saardest:** Ed. Kossmann. **Nõmmelt:** W. Keder, Edgar Roosa, Johanna Sõer, B. Teiman. **Haapsalust:** J. Rossmann, M. Rossmann, P. Laewand. **Rud. Tisler.** **Koiga Jaanist:** Elmar Lang. **Arest:** Liisi Luster. **Elwast:** H Lang, Joh. Teder. **Mõisakülast:** W. Lilienblatt, Joh. Reinhaus. **Wiru Jakobist:** Albert Meerits, Hilda Wilberg. **Riiseperest:** Jüri Mägi, Leoni P., R. Pilberg, Helmy Willenthal. **Aserist:** T. Weigel. **Põltsamaalt:** T. Männik. **Auwerest:** Albert Noop. **Jõhwist:** Hans Palkmann, **Tõstamaalt:** Agnes Pärn. **Otepääst:** Leo Rääk, Karl Jaks. **Kiust:** Marie Tamberg, J. Siilem, A. Tamberg, Wolly Weidebaum. **Kuresaarest:** B. Tarkmel, **Eilamaalt:** Joh. Simson. **Sakust:** W. Reiman, Ernst. **Paluperest:** Lydia Tullfi. **Järwa Jaanist:** M. Tsaan. **Türit:** M. Tõnu, Epp. **Sondast:** J. Teder. **Torist:** Weekoha. **Asukoht teadmata E. T. Tapalt:** A. Mikkin, H. Mikkin, H. Pütsepp, W. Treimann. **Sompast:** R. Rikken. **Jõgewalt:** R. Terasmägi.

Neist wõitsid loosimisel: 1) Uisud — Karl Sakh, Narwast, Raudteemaja nr. 7 2) Eino Leino „Chepäewa biblikad“ — E. Martin, Tallinnas, Drawingi tän. nr. 23—3 3) Hendrik Adamsori „Kuld blond neitsi“ — Agnes Pärn, Tõstamaal. „Romaan'i“ tallius.

PHILIPS raadiolambid KAPSI & Ko. töökojas valmistatud aparaatidega annavad suurepäralisi resultate.

A.-S. KAPSI & Ko.

TALLINN.

TARTU.

Shokolad ja kompõekid

Louise

Nõudke igalt poolt.